

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

JACOB t/ EICHMANN = ARGOUD(*)

Bevoegdheid van de interne rechtsinstanties ingeval beklagde op wederrechtelijke wijze binnen de landsgrenzen gebracht werd

« de Gaulle est nuisible, il doit disparaître... Il mérite moralement d'être tué. Un assassinat cependant ne serait pas réaliste. Il suffirait qu'il disparaisse de la scène politique. Ceci pourrait arriver tout à fait accidentellement, par une crise cardiaque. Argoud (1) »

I.

1. Het was deze hartcrisis, welke Argoud, kolonel van de pantser troepen, nastreefde tijdens de mislukte putsch van Algiers in 1961. Diezelfde harterisis was het hoofddoel van de samenzwering welke Argoud, hoofd van de O.A.S. - *Métropole* op touw zette sedert 1962 (2). Zulke taal laat niet de minste twijfel over. De bedoelingen van de gewezen kolonel zijn duidelijk. Zijn handelingen betekenen een daadwerkelijk en onmiddellijk gevaar voor het leven en de persoon van het staatshoofd, voor de uitwendige zowel als de inwendige veiligheid van de staat. Geen ogenblik komt het in ons op het misdadig karakter van zijn optreden in twijfel te trekken. Het enig mogelijk antwoord was dat van de gerechtigheid. Op 26 december 1963 verscheen een afwezige Argoud voor zijn rechters der *Cour de sûreté de l'Etat*.

Zijn misdaden zijn te rangschikken onder de meest klassieke van hun aard en kunnen wellicht daarom als voorbeeld dienen. Doch de studie ervan is van weinig aanvullend nut tegenover de reeds bestaande en trouwens uitstekende literatuur inzake staatsveiligheid. En toch is deze zaak van groot belang, is deze gerechtigheid voor sommigen niet vlekkeloos. De kern van dit proces ligt in die welbewuste tegenstrijdigheid van een « afwezige tegenwoordigheid ».

2. Teneinde de grond van deze stelling te begrijpen, is het noodzakelijk de feiten na te gaan welke aan zijn verschijning voor het Hof vooraf gingen.

Op 25 februari 1963 vierde men feest in München. Onder alle karnavaleske figuren, welke in de straten

van de stad rondkuieren, valt een nochtans originele groep weinig op. Zij bestaat uit een drietal personen : één geboeid, in het midden, en twee lijfwachten, Carter Brown-type, zeer geslaagd trouwens. Enkele uren later vindt men één der vertolkers weer, liefst dan maar in Parijs, in een evenzeer tot de verbeelding sprekende zwarte bestelwagen, stevig geboeid, de prop in de mond, en toevallig juist tegenover de prefectuur. Ontbrak alleen het geheimzinnig telefoontje. Voor niet lang echter. Antoine Argoud gesnapt, want hij was het. Sedert geruime tijd was hij in Oostenrijk en Duitsland actief geweest en werkte hij aan die samenzwering, welke niet falen kon. Die bewuste maandag werd hij in de hall van zijn hotel aangerand door onbekenden, liet zich ogenschijnlijk gewillig opleiden, met het gekende resultaat. Reacties bleven niet uit. In Frankrijk jubelt men, men durft weer openlijk de O.A.S. aanvallen, men herleeft bijna. (3). In Duitsland beseft men dat er een inbreuk op de soevereiniteit plaats gegrepen heeft. Men zoekt deaders, men vindt Bernard Phil, in werkelijkheid Bernard Germès. (4). Men spreekt weer van « les barbouzes », leden van « une sorte de société secrète qui, pour le bien de l'ordre et de la paix se sent obligée de prendre des contremesures ». (5). De eigenlijke beroering ontstaat slecht voor goed wanneer de drie partijen in de *Bundestag* om de tussenkomst van de regering verzoeken teneinde teruggave van Argoud te bekomen, dit als herstel voor de verkrachting der Duitse soevereiniteit. (6). Noch de Franse, noch de Duitse minister van Justitie durft het in het begin aan een scherp omlijnde houding aan te nemen. (7).

Alleen Argoud zelf brengt duidelijk niet tegengesproken veronderstellingen naar voren in zijn brief aan kanselier Erhard : kidnapping in Duitsland, door leden der geheime diensten van de Franse regering, i.e. een strafrechtelijke inbreuk op het volkenrecht en een inbreuk op de soevereiniteit van de Bondsrepubliek. (8). De ontevredenheid in de *Bundestag* groeit en het wordt waarschijnlijk dat een sterke druk zal uitgeoefend worden op de verantwoordelijke minister bij de heropening

(*) Deze studie werd geschreven op het ogenblik dat het proces Argoud verliep, zodat de verwijzingen *in casu* gebeuren naar dagbladen, bij afwezigheid van de officiële publicaties.

na het Kerstverlof. Doch Frankrijk vertrouwt het geval niet, wil Bonn vooraf zijn : geen Kerstvrede dus voor de *Cour de sûreté de l'Etat*.

3. Van bij de opening van het proces af weigert Argoud alle contact met zijn rechters. Geen woord komt over zijn lippen. Geen blik wordt hun gegund. Alleen met zijn verdedigers Mrs. Tixier-Vignancour, Le Coroller en Biaggi wisselt hij enkele woorden. Alleen zijn echtgenote kijkt hij aan. In deze houding ligt de thesis van de verdediging : de man die op de beklagdenbank zit, bevindt zich juridisch nog steeds in München. Zijn aanwezigheid is reëel, maar niet effectief. De enige bedoeling door zijn verschijning is zijn advocaten in de mogelijkheid te stellen de bevoegdheid van het Hof aan te vallen. (9)

Met deze zaak als uitgangspunt, is het onze bedoeling in deze korte studie een antwoord te vinden op de vraag in hoeverre een rechtbank zich bevoegd kan verklaren, ondanks een vermoeden dat beklagde op verdachte wijze binnen de landsgrenzen gebracht werd.

II. Precedenten

4. Het is niet de eerste maal dat dergelijke conflicten zich voordoen. Onder de vele gevallen, hebben twee een grote bekendheid verkregen. Uit de feiten en de gegeven oplossingen kan onmiddellijk het complex karakter van de vraag afgeleid worden. Het betreft de *Jacob-Salomon zaak* en anderzijds het *geval Eichmann*. Jacob-Salomon was een politieke uitwijking aan wie door zijn verblijf in Zwitserland de Duitse nationaliteit ontnomen werd. (10) In maart 1935 begaf hij zich naar Bazel op uitnodiging van Dr. Wesemann, Duitser, die er in geslaagd was het vertrouwen van Jacob te winnen. Samen met een vriend van Wesemann verlieten ze de stad op weg naar Riehen, Zwitsers dorp dicht bij de Duitse grens. Bij het naderen van deze laatste versnelde de bestuurder en weigerde gevolg te geven aan de bevelen tot stoppen van de Zwitserse douaneambtenaren. De Duitse douanebarelen waren open, dit tegen de gewoonte in. Een paar honderd meter verder werd Jacob door de Duitse autoriteiten aangehouden. Hetzelfde lot werd Wesemann weggelegd bij zijn terugkeer op Zwitsers grondgebied waar hij aangehouden werd wegens kidnapping. De Zwitserse regering beschuldigde de Duitse overheden medegewerkt te hebben aan dit plan, waardoor de verkrachting van haar soevereiniteit een officieel karakter verkreeg. Zij verzocht de Duitse regering dan ook Jacob terug over de grens te zetten, de betrokken leden van de geheime staatspolitie te straffen en alle stappen aan te wenden om dergelijke incidenten te vermijden. (11) Deze beschuldiging werd door de Duitsers natuurlijk verworpen. Volgens hen is er geen bewijs van de officiële tussenkomst van Duitse agenten in alles wat op Zwitsers grondgebied plaats greep. Hun optreden kwam eerst nadat Jacob binnen hun territoriale bevoegdheid kwam door zijn fysieke aanwezigheid op het grondgebied van het Rijk. Daarbij komt dat Jacob een verrader van de staat was, terwijl zelfs Wesemann als verdacht figuur aanzien werd. (12) Hiermede nam de Zwitserse regering geen vrede en stelde voor de zaak te behandelen volgens de verplichting van het verdrag van 1921 alle juridische betwistingen welke niet binnen een aanvaardbare termijn op diplomatiek vlak geregeld kunnen worden, aan een internationaal scheidsrecht te onderwerpen. (13) Duitsland aanvaardde dit voorstel (14), doch kort na de aanvang van de geschreven procedure, erkende het verantwoordelijkheid en overhandigde Jacob aan de

Zwitserse overheid. Het belang van deze beslissing ligt in de toegeving van staatsverantwoordelijkheid voor een fout van zijn ambtenaren, medeplichtig in Duitsland aan ontvoering door privaatspersonen op vreemd grondgebied uitgevoerd. (15)

5. Veel recenter is de Eichmann zaak. Oorlogsmisdadiger, hoofdverantwoordelijke voor de uitmoording van de Joden had hij asiel gevonden in Argentinië, waar bepaalde agenten, welke zich speciaal belasten met het opsporen der nazie leiders, hem op het spoor kwamen. In Juni 1960 volgt dan de kidnapping, door tussenkomst van een aantal personen, niet officieel verbonden aan de Israëlitische regering. Eichmann scheen trouwens vrij gewillig mee te gaan. Slechts na de ontvoering werd de Israëlitische regering telegrafisch op de hoogte gebracht, waarna inlichtingen ingewonnen werden, waaruit bleek dat alles het werk was van partikulieren. Onmiddellijk verklaarde de Israëlitische ambassadeur te Buenos-Aires dat zijn regering bereid was excuses aan te bieden. (16) In een schrijven van 8 juni, in antwoord, veroordeelde de Argentijnse Minister van Buitenlandse Zaken het optreden van die vrijwilligers, ondanks hij de rassenuitmoording verwerpt en hij de verontschuldigungen van Israël aanvaardde. Hun optreden, waarvoor zeker een stilzwijgende toestemming vanwege de Israëlitische overheden bestond, gebeurde in strijd met de regels der soevereiniteit en met de voorschriften van het volkenrecht. Argentinië vroeg daarom herstel onder de vorm van teruggave van Eichmann en de bestraffing van hen die het Argentijns grondgebied geschonden hadden. (17) Daar deze vraag zonder gevolg bleef, bracht Argentinië de zaak voor de Veiligheidsraad (18), niettegenstaande Israël nog steeds wenste de betwisting in der minne te regelen. (19) In zijn resolutie oordeelde de Veiligheidsraad dat de Argentijnse soevereiniteit inderdaad geschonden werd, iets wat toegegeven werd door Israël (20), en dat zulke handelingen bij herhaling een gevaar kunnen betekenen voor de wereldvrede en een klimaat scheppen van onzekerheid. Zonder er aan te denken Eichmann goed te praten, verklaarde de Veiligheidsraad

«... que la répétition d'actes comme celui qui est visé ici, actes qui portent atteinte à la souveraineté d'un Etat Membre, et, en conséquence, provoquent des désaccords entre nations, peut menacer la paix et la sécurité internationale ;

2. Demande au Gouvernement Israëlien d'assurer une réparation adéquate conformément à la Charte des Nations Unies et aux normes du droit international...» (21)

De zaak kwam dan voor elkaar langs diplomatieke weg en, samen met de officiële vaststelling door de Veiligheidsraad, nam Argentinië voldoening met de openbare excuses van Israël (22), terwijl Eichmann geen verhaal meer kreeg en veroordeeld werd. (23).

6. Uit deze twee gevallen blijkt zeer goed de grote moeilijkheid en het gebrek aan gelijklopende oplossingen. Gesterkt door een wereldopinie, welke het afgrijzen van Israël deelde, bracht men Adolf Eichmann toch voor zijn rechters. Op een ogenblik dat het Nazi-regime naar een internationale sympathie zocht verkoos men Jacob terug te zenden. Is het dan uitsluitend naar het politieke klimaat dat moet gekeken worden om de ene of andere weg op te gaan? Of bestaat er integendeel dan toch een zuiver juridische oplossing?

III. De ontvoering als inbreuk op het internationaal recht.

7. Hiermede wordt bedoeld elk optreden binnen de landsgrenzen van staat A door staatsagenten van B of individuen, met als doel een misdadiger, aanwezig op het grondgebied van A, tegen zijn wil binnen de grenzen van B te brengen met het oog op zijn vervolging, en dit zonder toestemming van staat A of zonder de voor A en B voorziene procedure te volgen. Daarom moeten onmiddellijk een aantal gevallen uitgesloten worden, welke ontvoering zonder feitelijke materiële tussenkomst op het grondgebied van A uitmaken. Dit zijn de morele manoeuvres der *aanlokking*, welke elke toestemming vanwege verdachte om zich naar B te begeven zouden ongeldig maken. In dergelijke omstandigheden is er geen sprake van feitelijke aantasting van soevereiniteit; op geen enkel ogenblik is er een buitenlandse interventie geweest.

Algemeen wordt dan ook aanvaard dat dergelijke handelingen mogen aangewend worden om de overkomst van betrokkenen te bekomen. Tegenover het weinig elegant procédé staat de bedenking dat men te doen heeft met een schuldige welke zich aan het gerecht onttrekt ⁽²⁴⁾. Twee belangrijke precedënten gingen echter een andere weg op. In de *zaak Schnaebelé* erkende Bismarck dat een officieel schrijven de kracht had van een administratieve vrijgeleidebrief en liet betrokkene terugkeren naar Frankrijk. Hij weigerde nochtans dit optreden als een hinderlaag te beschouwen ⁽²⁵⁾. De Franse regering ging dezelfde weg op en beval de terugkeer naar ons land van een zekere Villegoueix, deserteur in het Franse leger. ⁽²⁶⁾ Hieruit kan afgeleid worden dat zelfs reeds inzake *aanlokking* geen vaste regel bestaat, hoewel er een sterk vermoeden is dat bevoegdheid zal toegekend worden aan de interne instanties. Indien aan deze toestand de omstandigheid van interventie op vreemd grondgebied gevoegd wordt, zal de oplossing van het probleem nog moeilijker worden. De zaak vertoont immers een dubbel karakter. Zij moet bekeken worden vanuit het oogpunt van het internationaal publiek recht, anderzijds vanuit dat van de zuivere interne bevoegdheid.

A. Het exclusief recht van elke Staat op onafhankelijkheid en territoriale integriteit:

8. Het meest fundamentele recht van elke staat is het recht van bestaan, hetgeen een recht op zelfbehoud en op vrijheid inhoudt. Dit betekent dat elke staat een soevereiniteit of autonomie bezit en dat tegenover elke andere mogendheid het recht geldt op onafhankelijkheid en bijgevolg op gelijkheid. ⁽²⁷⁾ Geen enkele andere mogendheid kan juridisch over hem gezag of controle uitoefenen. Het volstaat te verwijzen naar de termen van het Handvest der Verenigde Naties:

« De doeleinden van de Verenigde Naties zijn:

1. ...

2. Tussen de volken vriendschappelijke betrekkingen tot ontwikkeling te brengen gegrond op eerbied voor het beginsel van gelijke rechten en zelfbeschikking der volken ... ⁽²⁸⁾

en verder:

« ...

1. De Organisatie is gegrond op het beginsel van de soevereine gelijkheid van al haar leden. » ⁽²⁹⁾

Deze verklaringen bewijzen voldoende dat die ken-

merken van het bestaan van een staat niet alleen algemeen erkend, maar ook beschermd worden. ⁽³⁰⁾ De aantasting van deze gelijkheid door militaire, economische of politieke dwang, zal daarom een automatische reactie teweegbrengen, enerzijds door het aanvaarde recht op zelfverdediging, anderzijds door het optreden van de andere leden der internationale gemeenschap, met het oog op het herstel van die gelijkheid. Het domein waarop hij zijn soevereiniteit mag uitoefenen is dat gelegen binnen zijn landsgrenzen. De integriteit van zijn territorium kan niet aangetast worden als gevolg van een eenzijdig optreden van een andere mogendheid. Ook dit recht wordt uitdrukkelijk door het Handvest der Verenigde Naties beschermd:

« 4. Alle leden zullen in hun internationale betrekkingen zich onthouden van bedreiging met of gebruik van geweld tegen de territoriale integriteit of politieke onafhankelijkheid van enige staat » ⁽³¹⁾.

Het is onnodig hierop verder in te gaan: het soeverein karakter van elke staat wordt nergens betwist. ⁽³²⁾

In *casu* Argoud staat het bijgevolg onwrikbaar vast dat de Duitse Bondsrepubliek een soevereine mogendheid is, welke alle rechten en verplichtingen van een staat bezit, waaronder de aanspraak op de onschendbaarheid van zijn grondgebied.

9. De rechten welke aan de staat over een bepaald grondgebied toegekend worden, behoren uitsluitend aan hem toe. Hij is de enige meester over dat territorium; hij kan in principe alleen van deze rechten genieten. Geen enkel andere mogendheid kan zich het recht toeëigenen materiële, juridische, administratieve, wetgevende, militaire of politiedaden te verrichten. Het uitvaardigen van dwangmaatregelen en de uitoefening van de rechterlijke bevoegdheid zijn monopolies van de soevereine staatsmacht. De plicht van elke staat om de territoriale onafhankelijkheid en de soevereine gelijkheid van elke andere mogendheid te eerbiedigen sluit het verbod in daden te verrichten welke tegen die staatsintegriteit indruisen ⁽³³⁾. Onder deze handelingen welke door het internationaal publiek recht aangezien worden als een flagrante inbreuk tegen de soevereiniteit, valt het optreden van onderdanen binnen het grondgebied van een ander staat zonder wettige internationale titel met het doel een persoon te arresteren, beschuldigd een misdrijf gepleegd te hebben. Dit verbod is algemeen en er bestaat dienaangaande een uitgebreide internationale praktijk op diplomatiek en juridisch vlak. ⁽³⁴⁾ Het laat daarom geen twiifel dat Frankrijk geen enkel recht heeft, erkend door de geldende normen van het volkenrecht, om zich te mengen met de interne bevoegdheden van Duitsland, waaronder het recht daden van jurisdictie uit te oefenen en dwangmaatregelen te nemen.

10. Het probleem is nu uit te maken in hoeverre Frankrijk en ook Israël verantwoordelijk kunnen gesteld worden voor dergelijke inbreuk op het internationaal publiek recht. Het foutief optreden kan immers een zeer officieel karakter dragen doordat de handelingen gepleegd werden door de regering zelf of door subalterne agenten of door individuen in opdracht of met de goedkeuring van de officiële overheid. De tussenkomst op vreemd grondgebied kan daarnaast alleen maar het werk zijn van enkele onderdanen die volledig op eigen initiatief en zonder medeweten van hun overheid gehandeld hebben. In elk van deze gevallen moet men de graad van staatsverantwoordelijkheid vastleggen.

B. Staatsverantwoordelijkheid voor inbreuken tegen de soevereine rechten van een andere mogendheid.

De noodzaak de internationale vrede door de gemeenschap der staten beschermd te zien, brengt ontegensprekelijk voor elk land de plicht mee internationale rechtsregels na te leven in zijn betrekkingen met de andere leden van die gemeenschap. Hieruit volgt dat iedere daad en zelfs iedere onthouding ⁽³⁵⁾, in overtreding met een regel van internationaal publiek recht, conventioneel of gewoonterechtelijk vastgelegd, de verantwoordelijkheid zal meebrengen van zijn dader. Het staat daarbij vast dat elke staat internationale verplichtingen heeft zowel positieve onder de vorm van actieve prestaties, als negatieve onder de vorm van onthoudingen. Hieronder moet zeker het verbod anderzins soevereiniteit te schenden gerekend worden. Deze verplichtingen houden een verantwoordelijkheid in, welke een juridisch karakter vertoont. Elke tekortkoming wordt als een internationale inbreuk aangezien, waarvoor herstel kan gevraagd worden. ⁽³⁶⁾ Nochtans moeten een aantal voorwaarden vervuld zijn, vooreerst men een Staat dergelijke inbreuk ten laste kan leggen. In de eerste plaats moet er een materiële of morele schade toegebracht zijn. Deze moet in overtreding van een aanvaardde regel van het volkenrecht veroorzaakt worden, onafhankelijk, zoals gemeld, het een actief optreden of een onthouding betreft. Deze daad kan daarbij uitgaan van een wetgevende, rechterlijke, administratieve, politieke of regerings-overheid. Uitgesloten zijn alle daden gegrond op de uitoefening van een erkende staatsplicht of een door het volkenrecht toegelaten recht, in zoverre hiervan geen misbruik gemaakt wordt ⁽³⁷⁾.

Tenslotte moet het feit ten laste kunnen gelegd worden van de staat, welke in volledige onafhankelijkheid en zonder dwang gehandeld heeft. In gevallen van overmacht en wettige zelfverdediging kan de verantwoordelijkheid van de staat uitgesloten worden. ⁽³⁸⁾ Maar ook in hoofde van de daders, i.e. de persoon die in feite optrad, moet een onderscheid gemaakt worden.

1) *Verantwoordelijkheid voor het optreden van staatsagenten:*

11. In dit opzicht spreekt men van de *originele verantwoordelijkheid* van de staat. Het betreft hier nl. daden gepleegd door het hoofd van de staat, de regering of de lagere ambtenaren. Daarbij worden ook gerekend alle tussenkomsten van privaatspersonen, als gevolg aan een opdracht door de regering gegeven of gepleegd met de toestemming van de officiële autoriteiten. ⁽³⁹⁾ De staatsverantwoordelijkheid is in deze gevallen een vaststaande norm van internationaal recht geworden. Dit is het geval ook voor het optreden van lagere ambtenaren. ^(39 bis) De Angelsaxische juristen hebben inderdaad dergelijke uitbreiding aanvaard en alzo de bredere Europese opvatting nagevolgd. ⁽⁴⁰⁾ Men kent aan deze regel nochtans geen absolute waarde toe. Voor elk afzonderlijk geval zal men nagaan in hoeverre de betrokken agent binnen of buiten de perken van zijn functies gehandeld heeft. Ligt zijn optreden binnen het kader van zijn officiële attributen en werd zijn foutieve houding door de uitvoerende macht geboden of goedgekeurd, dan staat zulk optreden gelijk met een onmiddellijke en rechtstreekse inbreuk door de staat zelf gepleegd. ⁽⁴¹⁾ Wanneer hij op spontane wijze ageerde, zal de verantwoordelijkheid van zijn land voor elke internationale inbreuk door hem gepleegd evenzeer vast staan. ⁽⁴²⁾ De moeilijkheid vergroot echter wanneer de ambtenaar optrad buiten de bevoegdheden

hem toegekend uit reden van zijn functie, omdat in dergelijke gevallen het causaal verband niet meer bestaat wegens gebrek aan investituur. Principieel staat betrokkene op dat ogenblik gelijk met een particulier. Indien dit verantwoord is voor interne aangelegenheden, dan moet op internationaal vlak nochtans een ruimere interpretatie toegepast worden.

Het is in dit laatste geval immers doorgaans moeilijk uit te maken waar de bevoegdheidsgrens van de ambtenaar, vastgelegd volgens interne normen en vereisten, ligt. Daarom wordt de afwezigheid van verantwoordelijkheid van de staat onderworpen aan de voorwaarde van optreden buiten de vermoedelijke of schijnbare inhoud van de bevoegdheden van zijn ambtenaar. ⁽⁴³⁾ Sommige auteurs gaan nog verder en kennen aan benadeelde het recht toe de staat verantwoordelijk te stellen voor alle daden uitgevoerd door ambtenaren buiten hun machten, maar met gebruik van hun officiële hoedanigheid of titel. ⁽⁴⁴⁾ Ondanks de rechtspraak zich soms hield aan de rationele scheiding tussen fout uit reden van de dienst en fout uit reden van de persoon ⁽⁴⁵⁾, mag men de theorie der vermoedelijke bevoegdheid als aanvaard beschouwen voor internationale inbreuken door staatsagenten gepleegd, welke officiële staatsverantwoordelijkheid meebrengen. Zo werd de aansprakelijkheid van Brazilië aanvaard voor ambtenaren die zich mengden in de redding van een Amerikaans schip wat het verlies van het vaartuig meebracht. ⁽⁴⁶⁾ Insgelijks werd Peru verantwoordelijk gesteld voor de moord op een Amerikaans individu door een Peruviaans soldaat, alleen maar door het karakter van agent uit hoofde van zijn militaire hoedanigheid, zelfs zo zijn regering elke connectie met de onderdaan verwierp. ⁽⁴⁷⁾ Verantwoordelijkheid ook ten laste van de Verenigde Staten voor feiten gepleegd door bemanningsleden van een harer schepen, ondanks het aan wal gebeurde en zij dus buiten de boorddiscipline vielen. ⁽⁴⁸⁾ Een punt staat vast: de verantwoordelijkheid van de staat mag ingeroepen worden, zelfs voor inbreuken van zuiver private aard, indien de autoriteiten geen maatregelen getroffen hebben om deze foutieve houding te beletten, om de vroegere toestand te herstellen of om betrokkenen te bestraffen. Op dat ogenblik is er geen vreemde oorzaak meer, maar wel een geval van rechtswegering dus een fout in hoofde van de staat, bijgevolg verantwoordelijkheid. ⁽⁴⁹⁾

2. *Verantwoordelijkheid voor het optreden van privaatspersonen:*

12. In dit geval kan er *prima facie* geen sprake zijn van verantwoordelijkheid vanwege de staat voor het optreden tegen regels van het volkenrecht in, door zijn nationale onderdanen binnen de grenzen van een enkele vorm van investituur verkregen, zodat in normale omstandigheden, geen verhaal mogelijk is voor de autoriteit, op wier grondgebied de inbreuk plaats greep. ⁽⁵⁰⁾ Het is inderdaad onlogisch de staat feiten ten laste te leggen, welke onvoorzienbaar zijn, wegens het zuiver persoonlijk en daarom weinig openbaar karakter ervan en ook wegens de veelvuldigheid van deze mogelijkheid. Nochtans zijn er omstandigheden waardoor deze betwistingen die van de ambtenaar, handelend buiten zijn functie, benaderen. Men aanvaardt inderdaad dat de staat in zijn internationale verplichtingen te kort schiet telkenmale er gebrek aan zorgvuldigheid is vast te stellen of het optreden van deze enkelingen openlijk goedgekeurd, geratificeerd of gesteund wordt. Bijgevolg zal in deze gevallen de aansprakelijkheid opnieuw ten laste komen van de staat.

(51) Deze is nog duidelijker indien staatsambtenaren als aanstokers optraden of hun hulp verlenen aan de plichtige individuen en indien de aldus benadeelde personen geen recht tot herstel verkrijgen. (52) Zo werd Mexico veroordeeld tot het betalen van schadevergoeding, omdat het de nodige maatregelen niet genomen had om een Amerikaans staatsburger, ontvoerd door Mexicanen in de Verenigde Staten en over de grens gebracht, te bevrijden en om de ontvoerders te bestraffen. (53) Belangrijk is het precedent van Angel-Saxisch recht in de zaak *Blair*. Na inbreuk op de wet inzake bankroet, vluchtte hij naar Amerika. Uitlevering was onmogelijk daar het uitleveringsverdrag dit misdrijf niet voorzag. Zijn crediteurs stuurden een detective, welke, met behulp van Britse en V.S. onderdanen, Blair met geweld aan boord van een Brits schip bracht om hem voor zijn rechters te brengen in Engeland. Ondanks het feit dat hij veroordeeld werd, zonder acht te slaan op de wijze waarop hij binnen de Britse grenzen kwam, werd het oordeel ingewonnen van enkele specialisten, teneinde te antwoorden op de Amerikaanse klacht wegens inbreuk tegen haar soevereiniteit. Hun stelling is duidelijk

«... we think that a gross outrage has been committed on the dignity of the Governors of the States, and the Government of the United States. In that view Her Majesty's Government might as a matter of policy, direct that Blair should be pardoned, and if the pardon were on condition that he returns to the United States, the object of the Government of the United States might possibly be attained.» (54)

Blair werd dan vrijgelaten en naar Amerika teruggebracht, op voorwaarde zich niet binnen Britse rechtsbevoegdheid te begeven gedurende het tijdsverloop van de tegen hem uitgesproken straf.

Recenter zijn de betwistingen in verband met ontvoering van nazi-leider Eichmann. Hoewel Israël steeds volgehouden heeft dat het hier een tussenkomst van een paar moedige vrijwilligers betrof en het slechts nadien op de hoogte werd gesteld van de kidnapping (55), heeft de Veiligheidsraad de volstrekte verantwoordelijkheid van Israël vastgelegd. (56) Doorslaggevend was daarin de houding van de Israëlitische overheden, die zich niet beperkt hebben stilzwijgend goed te keuren, maar zelfs zo ver gingen hun solidariteit met de daders te betonen en hen openbaar geluk te wensen. (57) De regeling op diplomatiek vlak bewijst daarbij voldoende dat Israël zich bewust was aansprakelijk te zijn voor de handelingen van nationale onderdanen.

13. *In casu* Argoud is er officieel weinig licht geworpen op de persoon van de daders. Nochtans werd door de Duitse autoriteiten de naam van Bernard Germès officieel vernoemd als leider van de ontvoering. Volgens bepaalde dagbladen zou genaamde lid zijn van de Franse veiligheidsdienst. (58) Verder spreekt men ook van het optreden der « barbouzes » (59), terwijl Argoud zelf, in zijn schrijven aan Kanselier Erhard, de Franse militaire veiligheidsdiensten van Baden en Straatsburg als medeverantwoordelijken citeert. (60) Doch zelfs indien de tussenkomst van staatsagenten of officieren of onderdanen in opdracht of met instemming van de regering niet volledig bewezen is, laat de verantwoordelijkheid van de Franse regering niet de minste twijfel over. Het optreden van deze individuen draagt de goedkeuring weg van de Franse overheid, geen poging werd gedaan om de daders op te sporen of om herstel te verlenen. de Gaulle heeft daarbij duidelijk te verstaan gegeven dat er geen ogenblik aan gedacht wordt betichte te restitueren, een openbare onomwon-

den goedkeuring van de inbreuk, terwijl het hof de vraag omzeilt. (61) Hierdoor heeft Frankrijk zich tegenover de Duitse Bondsrepubliek aansprakelijk gesteld voor de ontvoering van Antoine Argoud.

C. Sanktie in geval van inbreuk tegen de soevereine rechten van een andere mogendheid.

14. Het voornaamste gevolg van een internationale inbreuk is natuurlijk de verplichting de materiële en morele schade te herstellen. Algemeen wordt aanvaard dat de omstandigheden en de aard van deze voldoening afhangen van de grond en het specifiek karakter van elke zaak. De verscheidenheid en de snelle uitbreiding van het aantal internationale misdrijven, waarvoor de aansprakelijkheid van de staat aanvaard wordt, hebben voor gevolg dat het weinig doelmatig zou zijn vaste normen van herstel vast te leggen. De enige vaststaande regel is die van het recht toegekend aan de benadeelde staat van de soeverein, verantwoordelijk voor het internationaal misdrijf, zulke daden te vergen als noodzakelijk mogen blijken voor een billijk herstel. (62).

«It is a principle of international law that the breach of an international engagement involves an obligation to make reparation in an adequate form». (63)

Deze vorm kan bestaan in een schadevergoeding of een herstel van de oorspronkelijke staat, dit voor materiële inbreuken. Aanslag tegen de waardigheid of het eergevoelen van een mogendheid wordt vergoed met officiële excuses, langs diplomatieke weg, vlaggegroet, e.a. Mogelijkheid ook de daders, ambtenaren of privaats personen, voor lokale rechtbanken te vervolgen, ze eventueel aan de benadeelde staat uit te leveren.

Hierdoor kan dus afgeleid worden dat Frankrijk de plicht heeft op adequate wijze aan Duitsland herstel te verlenen voor de ten laste gelegde feiten. Waarin bestaat deze voldoening in geval van ontvoering?

1. Teruggave :

15. Hoewel de aard van het herstel veranderlijk is naargelang de feiten, kan niet getwijfeld worden inzake de gevallen van kidnapping. De regel is duidelijk :

«Apart from other satisfaction, the first duty of the offending State is to hand over the person in question to the State in whose territory he was apprehended» (64).

Het is op grond van de billijkheid dat een groot deel van de internationale rechtspraak en rechtsleer het eens zijn met de teruggave van betrokkene. Zodra de benadeelde mogendheid zich officieel tot de andere soevereine macht wendt en haar verantwoordelijk stelt voor de overtreding of schending van haar grondgebied, moet de onmiddellijke invrijheidstelling bevolen worden, moeten de zaken in de toestand gebracht worden waarin ze zich bevonden vóór de inbreuk. (65) Duidelijk is deze theorie van de *restitutio in integrum* in de bewoordingen van Sibert, wanneer hij verklaart :

«Que la remise directe des choses en l'état soit le but direct de la réparation il n'y a pas lieu de s'en étonner et le droit international a raison d'en faire une règle ; elle seule permet de réparer de la manière la plus adéquate et coupe court aux difficultés d'appréciation et de computation...»

La *restitutio in integrum* d'autre part, correspond au sentiment profond des demandeurs : en fait c'est la restitution qu'on les voit d'abord et avant tout poursuivre...» (86)

Ook de rechtspraak gaat dezelfde weg op, zowel de Angel-Saxische als de Europese. Het Amerikaanse *Congress* dreigde met sancties tegen de Spaanse en Cubaanse autoriteiten indien een politieke vluchting, gekidnapt in New Orleans, niet teruggegeven zou worden. (67) Zelfs indien de regering bereid is een misdadiger uit te leveren en hij voordien ontevord wordt, kan die regering eerst de terugkeer van betrokkene eisen om onmiddellijk daarop opnieuw uit te leveren. (68) In dezelfde zin oordeelde de federale rechtbank dat zulk herstel moest verleend worden voor de verkrachting van soevereiniteit door een Amerikaans politieofficier welke in Canada een Amerikaanse misdadiger ging halen (69). Ook de Britse regering beval in verscheidene gevallen de terugkeer van personen op onrechtmatige wijze binnen haar bevoegdheidsgrenzen gebracht, omdat zij oordeelde dat geen verhaal mogelijk was tegen een actie tot teruggave vanwege de staat wiens rechten benadeeld werden. (70)

De tendens der Angel-Saxische rechtspraak wordt het best weergegeven door de commentaar bij de *Harvard Research Draft Convention on Jurisdiction with Respect to Crime* van 1935:

« *It is everywhere agreed of course, that «resort to measures in violation of international law or international convention» in obtaining custody of a person charged with crime entails an international responsibility which must be discharged by the release or restoration of the person taken...»* (71).

Ook onze Europese opvatting ligt in dezelfde lijn:

«... la mise en liberté immédiate du prévenu doit être ordonnée, lorsqu'il résulte du procès-verbal dressé par des gardes-champêtres qu'ils ont procédé à son arrestation sur territoire étranger» (72)

en Rousseau vangt zijn commentaar aan met de woorden:

« *Ce Sont deux des principes les plus importants de l'ordre juridique international...* » (73)

Zo werd insgelijks de teruggave bevolen van verscheidene personen op Zwitsers grondgebied gevat door Duitse of Italiaanse ambtenaren of privaat personen. (74) Ter herinnering moet hier vermeld worden dat de gepaste vergelding in de zaak *Jacob* er in bestond betrokkene vrij te laten, zodat hij ongedeerd naar Zwitserland kon terugkeren. (75) Ter staving kan ook ingeroepen worden de beslissing van het Permanent Hof van Arbitrage van Den Haag in de zaak *Savarkar*. De eis van Frankrijk werd immers afgewezen, o.a. omdat

« *Il ne s'agit pas ici d'un cas où l'on aurait eu recours à des manoeuvres frauduleuses ou à des actes de violence pour se mettre en possession d'une personne réfugiée sur un territoire étranger...* » (76),

wat laat verstaan dat in geval van ontvoering de eis tot teruggave gegrond zou zijn. Een identieke oplossing werd aanvaard in de gevallen van aanlokking naar het inheems grondgebied. De hoger vermelde gevallen *Schnaebelé* en *Villegoureux* bevestigden die zienswijze. Daarbij moeten ook nog een aantal voorgaanden gerekend worden waarin terugkeer naar de oorspronkelijke toestand bekomen werd, alleen maar door diplomatiek optreden. Deze gevallen zijn waarschijnlijk talrijker dan algemeen bekend. (77)

16. De tegenstanders van deze opvatting verwijzen echter naar een reeks uitspraken, welke de teruggave geweigerd hebben. Hun stelling is zeker belangrijk, doch bij nadere studie blijkt het in de meeste gevallen te gaan over de opwerping van onbevoegdheid ter zit-

ting door de beklaagde zelf. (78) In deze betwisting verwerpt men niet de idee van aansprakelijkheid van de staat, wel die van een recht van het individu zijn onrechtmatige aanhouding als exceptio aan te wenden. Dit probleem wordt in een volgend hoofdstuk behandeld.

Blijft het geval *Eichmann*, waar Israël toch tot de vervolging overging. Het is niet omdat deze oorlogsmisdadiger toch voor zijn rechters kwam, dat het principe hierboven bewezen gewijzigd is geworden. Argentinië vroeg herstel onder de vorm van teruggave (79), de Veiligheidsraad ging hiermede akkoord:

« *Demande au Gouvernement Israélien d'assurer une réparation adéquate conformément à la Charte des Nations-Unies et aux normes du Droit International* » (80).

De niet navolging van deze verplichting is het gevolg van de emotionele waarde voor de Israëlische staat *Eichmann* te kunnen berechten.

Ten allen prijze moest het proces doorgaan en de « *Staatsräson* » ging boven de internationale rechtsregel. Daarbij kwam dat Argentinië ook niet vrij uitging. Had het zich immers na de tweede wereldoorlog niet akkoord verklaard geen oorlogsmisdadigers binnen zijn grenzen te herbergen? (81) Belangrijk is, tenslotte, het feit dat Argentinië afzag van de meest logische voldoening en zich tevreden stelde met de officiële excuses vanwege Israël. Het is op grond van soevereine vrijheid en onafhankelijkheid dat Argentinië een recht op vrijlating bezat; het is op grond van diezelfde vrijheid dat het van dit recht afstand deed. (82) Het *Eichmann* incident wijzigt dus niets aan die regel.

17. In *casu* Argoud staat het daarom vast dat Frankrijk tegenover Duitsland een primordiale internationale plicht heeft Argoud terug naar de Duitse grens te voeren, als gevolg van de mondelinge en daarna de schriftelijke vraag tot teruggave vanwege de Bondsrepubliek. (83) De beslissing van de Franse kabinetsraad dd. 2 januari betekent daarom een flagrante en onweerlegbare verkrachting van het internationaal recht. (84)

2. Andere modaliteiten:

18. Zoals uit het verloop van de *Eichmann* zaak gebleken is, bestaan er andere wijzen van herstel voor dergelijke gevallen van staatsverantwoordelijkheid. In de eerste plaats, de diplomatieke excuses, waarbij het nochtans aan de benadeelde staat vrij staat hiermede genoegen te nemen. (85) Daarnaast zal men in vele gevallen de daders van de ontvoering bestraffen, hetzij rechtstreeks, hetzij door ze uit te leveren aan de staat, aanklager. (86) Tenslotte kan voldoening geschonken worden door betaling van schadevergoeding aan de staat of zelfs aan de betrokkene. Belangrijk in dit opzicht is de beslissing in de *Colunje* zaak. Een Amerikaans politieagent in de zone van het Panamakanaal arresteerde *Colunje* op Panamees grondgebied. Deze laatste werd voor de speciale rechtbank van de kanaalzone gebracht, doch de *District Attorney* beval zijn vrijlating — wat onze theorie bevestigt — terwijl een scheidsrecht, door de Verenigde Staten en Panama aanvaard, een som van 500 dollars toekende, wegens de onrechtmatige aanhouding. (87)

Deze vergeldingsmaatregelen hebben echter een secundair karakter en kunnen alleen enig herstel uitmaken indien de betrokkenen mogendheid daar uitdrukkelijk mee instemt.

D. Besluit :

19. Ten opzichte van de volkenrechtelijke principes moet de ontvoering van Antoine Argoud beschouwd worden als een inbreuk tegen de soevereiniteit van de Duitse Bondsrepubliek. Daar de Franse autoriteiten het optreden van de daders nooit afkeurden, terwijl de medewerking van staatsambtenaren zelfs niet uitgesloten is, hebben zij Frankrijk internationaal aansprakelijk gesteld voor deze verkrachting van internationale rechtsnormen. Deze verantwoordelijkheid brengt de verplichting mede de geleden schade te herstellen. De meest normale sanctie is het herstel van de toestand, zoals die vóór de inbreuk was. Inzake ontvoering staat dit gelijk met de teruggave van de ontvoerde aan de autoriteiten van de benadeelde staat. Bijkomstig kan de bestraffing van de daders gevraagd worden. Het internationaal publiekrecht legt daarom aan Frankrijk op zich te gedragen naar deze voorschriften. Het negatief antwoord van de Franse regering op de Duitse vraag tot teruggave van Argoud kan daarom alleen bestempeld worden als een weigering een volkenrechtelijke inbreuk te herstellen.

IV. De houding van de interne rechter

20. Het is nochtans niet voldoende te bewijzen dat een staat foutief optrad en dat vergelding onder de vorm van terugkeer verplicht is. Quid indien de staat, ondanks alles, de interne procedure in gang zet en de ontvoerde verdachte toch voor zijn rechter brengt? Kan betrokkene dan zelf met enig succes de onbevoegdheid van het hof inroepen en om zijn onmiddellijke vrijlating verzoeken? Of blijft het integendeel een probleem, dat alleen twee soevereine mogendheden aanbelangt? Het antwoord op deze vraag is heel wat moeilijker.

A. De theorie van de scheiding der machten als grond van rechtvaardiging van de bevoegdheid van de interne rechter.

21. Een hele reeks beslissingen, zowel in het Angel-Saxisch als in het Europees recht, ontkennen aan beklaagde elk recht de onbevoegdheid van zijn rechter op te werpen als gevolg van de wijze waarop hij binnen diens bevoegdheid gekomen is. Vele rechtbanken oordeelden immers dat zij geen recht verkregen hebben om controle uit te oefenen op de omstandigheden waardoor de aanhouding en het transfert naar het binnenland plaatsgreep. Deze problemen belangen volgens hen alleen de uitvoerende macht aan en, aangezien de scheiding der machten alle inmenging verbiedt, kunnen zij geenszins tussenkomen. Indien er een internationale inbreuk is, dan volgt daaruit wellicht de verantwoordelijkheid van de staat, hetgeen echter alleen de betrokken mogendheden aanbelangt. ⁽⁸⁸⁾ Zowel in de zaak *Eichmann* als in die van Argoud steunde men zich op precedenten van Angel-Saxisch recht, veel talrijker trouwens, naast interne beslissingen. Het is dus noodzakelijk beide te onderzoeken.

22. Voor de eerste maal werd dit principe vermeld in de zaak *Ex parte Susannah Scott* ⁽⁸⁹⁾. Deze dame werd op Belgisch grondgebied aangehouden door een Brits politieofficier op grond van een geldig aanhoudingsmandaat. De Britse ambassade weigerde tussenbeide te komen en zij werd naar Engeland overgebracht. Haar *exceptio*, gebaseerd op het *habeas corpus*, werd verworpen :

« The question, therefore, is this, whether, if a person charged with a crime is found in this country, it is the duty of the Court to take care that such a party shall be amenable to justice, or whether we are to consider the circumstances under which she was brought there. I thought, (Lord Tenterden, Chief Justice) and still continue to think, that we cannot inquire into them ».

Onmiddellijk hier aansluitend moet een gelijkaardige zaak gemeld worden, veel recenter en welke ook ons land aanbelangde.

In 1948 werd alhier een genaamde Elliott, deserteur in het Britse leger, aangehouden door twee officieren van het Britse leger, geholpen door twee Belgische politieagenten. Op zijn verzoekschrift voor *habeas corpus*, kwam ongeveer hetzelfde antwoord :

« We have no powers to go into the question, once a prisoner is in lawful custody in this country, of the circumstances in which he may have been brought here. The circumstances in which the applicant may have been arrested in Belgium are no concern of this court ». ⁽⁹⁰⁾

Homogener lijkt de Amerikaanse rechtspraak, waar de leidende beslissing die van de zaak *Ker t./ Illinois* is. ⁽⁹¹⁾

Betrokkene had om asiel verzocht in Peru, doch werd door een Amerikaans ambtenaar gedwongen terug te keren. Ondanks deze agent de nodige officiële papieren bezat om de uitlevering te bekomen, verkoos hij *manu militari* te handelen zonder deze stukken aan de Peruviaanse overheid voor te leggen. De *Supreme Court* wees het verzoek tot invrijheidsstelling af, omdat :

« The question of how far his forcible seizure in another country, and transfer by violence, force or fraud to this country, could be made available to resist trial in the state court, for the offense now charged upon him is one which we do not feel called upon to decide, for in that transaction we do not see that the Constitution, or laws, or treaties, of the United States guarantee him any protection. » ⁽⁹²⁾

De beslissing baseerde zich op die van *State t./ Brewster*, waar men leest :

« The illegality, if any, consists in a violation of the sovereignty of an independent nation. If that nation complains, it is a matter which concerns the political relations of the two countries, and in that aspect, is a subject not within the constitutional powers of this court. » ⁽⁹³⁾

Dit principe werd dan in verschillende andere gevallen toegepast, zodat het konstant karakter er van wel als argument kan aangevoerd worden. ⁽⁹⁴⁾ Verkrachting van rechtsregels neergelegd in internationale overeenkomsten, of komende uit de internationale gewoonte brengt een internationaal geschil mee, dat door de betrokken staten geregeld moet worden door middel van onderhandelingen, scheidsgerecht of zelfs een internationaal hof. De interne rechtbank heeft, steeds volgens Amerikaanse opvatting, hiermede niets te maken. ⁽⁹⁵⁾ Het is op grond van deze precedenten dat in de *Corpus Juris Secundum* het principe zeer duidelijk vastgelegd werd :

« Even though a person has been brought into the country by force or strategem, and without reference to an extradition treaty, he is within the jurisdiction of domestic courts so as to be liable to trial on a regular indictment and imprisonment under a valid judgment and sentence » ⁽⁹⁶⁾.

Ook de auteurs huldigen die zienswijze. ⁽⁹⁷⁾

Voor de *Eichmann* zaak deed men daarbij ook beroep op een aantal lokale precedenten. Een voortvluchtige

misdadiger, Mahmoud Hassan Yassin, werd in Syrië door een sergeant van de Palestijnse politie aangehouden en in Jerusalem voor zijn rechter gebracht. De rechtbank aanvaardde echter volledig het Amerikaans standpunt ⁽⁹⁸⁾ Het openbaar ministerie steunde zich daarbij ook nog op gevallen waar vervolging toch werd verder gezet, ondanks het feit dat men voor een foutieve daad van uitlevering stond. ⁽⁹⁹⁾ Vermelden wij ten slotte de zaak *Molvan*, een schip op de hoge zee door een Britse oorlogsbodem gedwongen zich naar Palestina te begeven, waar de kapitein veroordeeld werd wegens het clandestien binnenbrengen van immigranten. Het Hof ging niet in op deze inbreuk op het volkenrecht:

« *As a result of the act, right or wrong, the vessel was in fact in a Palestinian port and the terms of the Ordinance demanded its forfeiture* » ⁽¹⁰⁰⁾

23. De overgang naar de Europese gevallen kan het best gebeuren langs de betwisting in de zaak *Savarkar*. Deze Indische revolutionair werd onder Brits toezicht per schip naar zijn land teruggebracht. Daar voorzien was in Marseille aan te leggen vroeg de Britse politie aan haar Franse collega's de veiligheid van de gevangene te verzekeren, daar men vreesde voor een tussenkomst vanwege Indische activisten. *Savarkar* sprong overboord, gaf zich over aan een Frans politieagent, die, onbewust van de identiteit van betrokkene, en gevolggevend aan het geroep van op het schip vragend hem aan te houden, hem terug aan boord bracht, hierin geholpen, op Frans grondgebied, door twee Indische agenten welke aan wal gekomen waren.

De Franse regering oordeelde dat de tussenkomst van deze personen een inbreuk op haar soevereiniteit betekende en vroeg teruggave van *Savarkar* als herstel. Het Permanent Hof van Arbitrage weigerde dit omdat:

« *... il n'existe pas, en droit international, de règle en vertu de laquelle la Puissance qui a, dans des conditions telles que celles qui ont été indiquées, un prisonnier en son pouvoir, devrait le rendre à raison d'une faute commise par l'agent étranger qui le lui a livré* » ⁽¹⁰¹⁾

Het is op grond van de principes van de scheiding der machten dat in Belgische en Franse rechtbanken het recht ontzegd werd aan verdachte om zijn vrijwillige verschijning als gevolg van een inbreuk tegen een internationale regel vastgelegd in een verdrag of in de gewoonte opgenomen, in te roepen als grond voor een onbevoegdheidsverklaring. Deze opinie is zeer goed weergegeven door Travers wanneer hij schrijft:

« *... Mais — c'est un point que nous tenons à mettre en relief — si l'Etat, dont les agents ont été fautifs, peut, par courtoisie internationale et pour éviter toute tension de rapports, agir d'office, c'est-à-dire ordonner l'élargissement immédiat et exprimer des regrets; si l'Etat, dont le territoire a été violé, peut, de son côté, adresser toutes protestations et exiger toutes satisfactions, les personnes arrêtées n'ont, par contre, aucun droit de réclamation. Elles ne peuvent se faire un titre de l'irrégularité commise et profiter de sa perpétration pour obtenir la cessation de leur détention* » ⁽¹⁰²⁾.

Hiervoor roept hij in het feit dat betrokkene geen enkel recht heeft te spreken in naam van een vreemde mogendheid, terwijl deze laatste zelf kan beslissen gelijk welke foutieve daad toch goed te keuren, omdat zij meester is van haar soevereiniteit. Stilzwijgen vanwege de benadeelde staat in voor Travers synoniem van goedkeuring. Ter staving roept hij een aantal arresten in, waarvan de betrekkelijke waarde in verband met de zaak *Argoud* zal bewezen worden. ⁽¹⁰³⁾

Dichter bij de feiten van deze laatste zaak, is de beslissing van de Franse Krijgsraad houdende veroordeling van een Frans deserteur door een individu op Belgisch grondgebied neergeslagen, door hem op Frans grondgebied gebracht en overgeleverd aan de Franse politie. Hij werd veroordeeld. ⁽¹⁰⁴⁾

Voor de rest schijnt een voorgaande, gebaseerd op ongeveer gelijklopende feiten afwezig te zijn. Zoals in vele Belgische uitspraken, heeft ook het Franse Hof van Cassatie het recht ontzegd aan verdachte de onbevoegdheid in te roepen, doch het betreft uitsluitend gevallen waar de uitleveringsprocedure niet korrekt toegepast werd. ⁽¹⁰⁵⁾ Nergens is er sprake van een zuivere inbreuk tegen de internationale regel der soevereiniteit door middel van ontvoering, zodat men zich niet kan steunen op deze precedenter. Van enige betekenis kan nochtans zijn de uitspraak in *Auditeur Generaal t./Müller en C^o*, waarin ons Hof van Cassatie oordeelde dat:

« *... la circonstance que les demandeurs auraient été irrégulièrement mis en état de détention par l'autorité belge est sans influence sur l'attribution de compétence aux juridictions militaires résultant des articles 2 et suivants de la loi du 20 juin 1947 comme sur la recevabilité de la poursuite organisée par ces dispositions* » ⁽¹⁰⁶⁾.

Deze afwezigheid van waardevolle precedenter in de interne wetgeving wordt bevestigd door de argumentatie van de *Cour de sûreté de l'Etat*, welke haar bevoegdheid, wat het probleem van internationaal recht betreft, steunt op de Angel-Saxische precedenter en ook op het voorbeeld van de zaak *Eichmann*, waarin ook bijna uitsluitend naar dezelfde uitspraken verwezen wordt. ⁽¹⁰⁷⁾

Tot zover de stelling aangenomen door het hof in de zaak *Argoud*. ⁽¹⁰⁸⁾ Uit het voornaam aantal beslissingen en de steun gegeven door de rechtsliteratuur kan inderdaad afgeleid worden dat er geen reden bestaat om de O.A.S. leider het recht te erkennen de bevoegdheid van het hof te betwisten op grond van zijn verschijning ter zitting als gevolg van een ontvoering. Het kan immers niet ontkend worden dat verscheidene gevallen qua feiten zeer dicht die van 25 februari 1963 benaderen. (*Ex parte Elliott; In Re Eichmann; Ker. t./ Illinois; Ex parte Scott*). Een scherpe lijn werd daardoor getrokken tussen enerzijds de betwisting rond de internationale inbreuk, een aangelegenheid tussen soevereine staten, en anderzijds de onontvankelijkheid van dezelfde betwisting op initiatief van het individu voor zijn rechter.

In *casu Argoud* moet daarom aanvaard worden dat, ondanks de internationale misdaad welke aan de oorsprong van zijn aanwezigheid lag, de *Cour de sûreté de l'Etat* bevoegd was, indien deze principes niet kunnen weerlegd worden.

B. Kritiek:

24. Het volume van deze precedenter kan wellicht een zekere indruk maken, doch de inhoud ervan is niet zo overtuigend.

In verscheidene gevallen blijkt, bij nadere studie, dat de normen erin opgenomen niet zonder gevaar kunnen ingeroepen worden in geval van ontvoering, terwijl andere zelfs helemaal geen verband houden met dergelijke omstandigheden. Ten slotte bestaan er ook een aantal beslissingen waar het individu wel zijn in-vrijheidstelling bekwaam.

Verscheidende van de hoger vermelde uitspraken werden al te snel ingeroepen als voorbeelden van ont-

voering in strijd met het internationaal recht. In een eerste reeks uitspraken staat het vast dat het optreden toe te schrijven is aan private onderdanen, volledig onbekend voor de overheid die de handeling niet opgelegd en ook niet goedgekeurd heeft. Op die grond werd het belangrijk precedent *Ker t./ Illinois* beslecht. (109)

De *Supreme Court* baseerde zich op het feit dat het optreden van de Amerikaanse staatsambtenaar buiten zijn waarschijnlijke bevoegdheid lag, dat de Amerikaanse regering op geen enkel ogenblik een officiële rol had gespeeld en de houding van zijn agent nooit had goedgekeurd. Daarbij moet rekening gehouden worden met het feit dat het hof een andere versie van de feiten gaf, waardoor het privaats karakter van de tussenkomst kon bewezen worden. (110) *Ker t./ Illinois* geldt dus alleen in de mate dat men deze versie aanvaardt. Verder beweert Dickinson dat het hof zich baseerde op twijfelachtige precedents. (111) Evenzo bestond de actiegroep uit partikulieren zonder bewezen band met of goedkeuring vanwege de autoriteiten, in de betwistingen *State t./ Brewster, United States t./ Unverzagt en State t./ Ross*. (112) Het bewijs van de afwezigheid van staats-tussenkomst of van de stilzwijgende goedkeuring vindt men in de houding van de autoriteiten, welke indien mogelijk, gevolg zullen geven aan een eventuele vraag tot uitlevering door de staat op wiens grondgebied gehandeld werd. (113)

Het gezag uitgaande van *Ker t. Illinois* brengt mee dat verscheidene beslissingen, welke er zich op baseerden, van minder doorslaggevende aard worden aangezien het precedent niet kan gelden als een in verband met een inbreuk op het internationaal recht. (114)

Verwarring is ook mogelijk met de gevallen waar betrokkene door ambtenaren van het andere land binnen de grenzen van de staat gebracht wordt zonder uitleveringsprocedure. Hier is er geen overtreding van het internationaal recht, hoogstens een zaak van interne aard tegen de ambtenaar welke zijn bevoegdheidsgrenzen te buiten ging. (115) Doch de ontvangende staat heeft hiermede niets te maken. Bijgevolg is er hier geen inbreuk, dus geen plicht tot teruggave. Een parallel met Eichmann en Argoud is dus uitgesloten. En meteen moeten gevallen als *United States t./ Insull* en *Katz t./ Officer Commanding the Polish Military Prison, Jerusalem* uitgesloten worden. (116) In beide gevallen vertonen de feiten geen karakter van internationaal misdrijf, maar toch hebben beide rechtbanken in zeer algemene termen geredeneerd alsof het wel zo was. Onmiddellijk hierbij aansluitend de uitspraak van het Permanent Hof van Arbitrage in de Frans-Britse betwisting rond de persoon van Savarkar. Dat de terug-gave niet toegestaan werd ligt in het feit dat :

« quant à l'assistance que lui ont portée un homme de l'équipage et deux agents de la police indienne, qu'il résulte des explications fournies à ce sujet, qu'ils sont survenus après l'arrestation de Savarkar et que leur intervention n'a qu'un caractère secondaire » (117).

Overwegend is het optreden van de Franse politie-agent en niet het aan land komen van Britse onderdanen. In *Ex parte Elliott* (118) ging het initiatief niet uit van de lokale Belgische politie, maar wel van Britse Militaire Politie. Zij werd nochtans bijgestaan door twee Belgische politieagenten, terwijl onze instanties geen klacht formuleerden.

Deze officiële deelname aan het optreden van vreemde agenten door lokale ambtenaren handelend binnen hun bevoegdheidsgrenzen ligt in de lijn van de *Savarkar* zaak.

Ook hier is er m.i. geen verkrachting van een inter-

ationale rechtsregel, op grond van die gewilde medewerking, wat goedkeuring, i.c. een soevereine beslissing, door ons land betekent. En reeds hier blijkt de zwakte van de motivering van bevoegdheid door de *Cour de sûreté*. Zij baseerde zich inderdaad uitdrukkelijk op het geval Elliott. (119) De omstandigheden van deze aanhouding hebben niets gemeen met de ontvoering van Antoine Argoud, behalve dat beide een militaire loopbaan gekozen hadden. Foutief ook is de toepassing ervan in de Eichmann uitspraak. (120)

Ook *Ex parte Scott* (121) mag niet veralgemeend worden. Nergens wordt antwoord gegeven op de vraag of een inbreuk op het internationaal recht dezelfde gevolgen zal dragen als een op het interne recht. Uit het arrest blijkt immers dat de rechter het probleem alleen bekeek vanuit het oogpunt van het Belgisch recht en niet uit dat van het internationaal recht (122)

« If the act complained of were done against the law of a foreign country, that country might have vindicated its own law. If it gave her a right of action, she may sue upon it » (123)

Een gelijkaardige bedenking kan ingeroepen worden wanneer men leest :

« it belongs exclusively to the government from whose territory he was wrongfully taken to complain of the violation of its rights »

zo deze beslissing berust op *Ker t./ Illinois*, waarin geen internationale inbreuk te vinden is, en op *Ex parte Scott*. (124)

Uitgeschakeld moeten ook worden alle gevallen, waarbij verdachte binnen de staatsgrenzen kwam als gevolg van een verkeerd toepassen van de regels der uitlevering. Zoals hoger gemeld (125) hebben de interne rechtbanken inderdaad bevoegdheid behouden in deze omstandigheden. De fout is immers gebeurd in hoofde van de andere mogendheid en de handelende staat kan geen inbreuk op het internationaal recht aangewreven worden. In vele gevallen zou het daarbij een kleine moeite zijn de fout te herstellen en de uitlevering volgens de voorschriften te laten gebeuren, zodat weinige tussenstaatse problemen zullen oprijzen. En zelfs dan nog zou twijfel kunnen bestaan wanneer de foutieve uitlevering een persoon betreft die, gezien het hem ten laste gelegde feit (politiek misdrijf b.v.) of om een of andere uitzonderingsregel op de uitlevering (uitlevering van een nationale onderdaan b.v.), anders nooit voor zijn rechter zou gekomen zijn. Volgens *Yousef Said Abu Dourrah t./ The Attorney General* zou dit mogelijk zijn (126), ondanks het hof niet overtuigd scheen van het politieke karakter van zijn daad. (127) Hiertegen kunnen echter een aantal Franse uitspraken ingeroepen worden, waar bevoegdheid ontkend werd en vrijlating bevolen van misdadigers, gevat op Frans grondgebied als gevolg van uitdrijving uit een naburig land, waar om asiel verzocht werd (128). Het is in feite van weinig belang in te gaan op deze gevallen. Het betreft immers een daad, zij het een foutieve, vanwege en op initiatief van een staat. Nochtans is het belangrijk te wijzen op het feit dat ontvoering hiermede niet kan gelijk gesteld worden, omdat Procureur Generaal Paucot zich steunde op een nieuw begrip « feitelijke uitlevering » wat hem toeliet de bevoegdheid van het Hof op grond van vermelde precedents te bevestigen. (129)

Zulke opvatting berust op geen enkele rationele constructie. Op geen enkel ogenblik kwam Duitsland actief tussenbeide. Zelfs haar stilzwijgen zou nog geen feitelijke uitlevering, een aktie tussen twee staten, kunnen genoemd worden. En zelfs dit stilzwijgen is onjuist gebleken. Zo zwak was die theorie dat het hof er niet op inging :

« *Attendu que les voies de fait alléguées par Argoud et retenues par la Cour s'analysent non en une extradition irrégulière — puisqu'aucune procédure d'extradition n'avait été engagée contre lui...* » (130)

Ook de arresten door Travers ingeroepen om zijn standpunt te verdedigen (131) behoren tot diegene die de bevoegdheid steunen op aanhouding op Frans grondgebied na uitwijzing.

Deze uitspraken zijn wellicht goed te keuren, doch zijn vreemd aan de feitelijke toestanden van de Eichmann en Agoud ontvoeringen. (132)

Uit de argumentatie van het vorige hoofdstuk blijft alleen nog de zaak *Müller*, in verband te brengen met *Chandler t./ United States*, aangehouden in Duitsland door Amerikaanse militaire overheden. (133) Was er echter geen feitelijke schorsing in de soevereine onafhankelijkheid van Duitsland onmiddellijk na de tweede wereldoorlog? (134)

Ook Hackworth, Hyde en Moore verzwakken automatisch in hun stellingen daar zij zich op de vermelde arresten beroepen.

25. Van de oorspronkelijke lijst gevallen blijft dus geen enkele over, welke een antwoord kan geven op de vraag of een inbreuk op een internationale rechtsregel als grond van een eis van de beklagde tot onbevoegd verklaring van de interne rechtsinstantie kan dienen. De lijst van deze uitspraken is belangrijk, niet alleen wegens zijn omvang en zijn geografische verscheidenheid, maar vooral omdat hij tweemaal aangewend werd om misdadigers, en niet de eerste de beste, een voorbeeldige straf toe te dienen. De bevoegdheid van de Rechtbank van Jerusalem was gebaseerd op al deze precedënten, waarvan geen enkele als « *case in point* » mag beschouwd worden. De *Cour de sûreté* nam de lijst blindelings over. Nooit werd door een rechtbank aan beklagde het recht ontzegd zijn ontvoering, waarvoor de staat verantwoordelijkheid draagt, in te roepen om zijn vrijlating te bekomen, met de mogelijkheid de geschonden toestand te herstellen, nl. de tijd om opnieuw het buitenland te bereiken of de uitdrijving naar het oorspronkelijk land. Te Jerusalem konden de rechters zich baseren op de diplomatieke regeling van het incident. Nochtans oordeelden zij — terecht — dat de vraag van het individu, partij voor de rechtbank, ook moest beantwoord worden. Zij faalden. Te Parijs faalden de rechters op hun beurt. Nochtans:

« *Vous avez dans une affaire exceptionnelle, l'occasion de rendre un arrêt exceptionnel. Vous êtes saisi d'un problème d'ordre public qui touche non seulement à notre droit interne mais au droit des gens* » (135)

C. Gevallen waarin de onbevoegdheid aanvaard werd:

26. Is er naast deze afbraaktheorie echter ergens een positieve uitspraak, waarbij men voor een gelijkaardig feitenmateriaal stond?

Enkele gevallen kunnen inderdaad wel als precedent aangezien worden. In de eerste plaats is het noodzakelijk te verwijzen naar alle betwistingen welke geregeld werden op diplomatiek en ministerieel vlak, en welke dus onrechtstreeks een aanwijzing inhouden. (Zie hoofdstuk II - c).

De rechterlijke macht kreeg hierin geen gelegenheid om de interpretatie aan de feiten gegeven door de uitvoerende tak uitdrukkelijk te aanvaarden. In vele gevallen was dit immers de te verwachten uitslag en wenste de regering geen blaam.

Het markantste voorbeeld is de zaak *Jacob* een geval

van ontvoering in omstandigheden welke staatsverantwoordelijkheid meebrachten (136). Hoewel het internationaal scheidsrecht geen uitspraak hoefde te doen, moet het tijdstip van de regeling nagegaan worden: na een eerste weigering, na de aanvang van de schriftelijke procedure, vóór de uitspraak.

Hoewel het dus blijkt dat, in geval van ontvoering, de betwisting meestal niet verder gaat dan het niveau der uitvoerende bevoegdheid, zijn er toch enkele gevallen waar de rechterlijke macht optrad. Belangrijk is de uitspraak in de zaak *Jolis* (137). Belg, beschuldigd van diefstal in Frankrijk ten nadele van een herbergier, werd Jolis door deze laatste, geholpen door twee Franse veldwachters, op ons grondgebied overmeesterd en naar Frankrijk gebracht. De Belgische autoriteiten waren hieraan vreemd. Zij formuleerden onmiddellijk een officieel protest bij de Franse regering en eisten de terugkeer van betrokkene. Voor de rechtbank van Avesnes wierp Jolis de onbevoegdheid op, op grond van zijn ontvoering. Hij bekwam zijn vrijlating omdat:

« *Un procès-verbal d'arrestation dressé par des agents français en pays étranger ne peut avoir aucun effet légal et est atteint d'une nullité substantielle absolue, laquelle étant d'ordre public, doit être relevée d'office par le juge* ».

en zoals Rousseau er bij voegt:

« *Ce sont deux des principes les plus importants de l'ordre juridique international et du régime des compétences étatiques en droit des gens qui se trouvent consacrés...* » (138).

Eenzelfde opinie wordt in de zaak *Savarkar* gevonden (139). Het Permanent Hof van Arbitrage aanvaardde immers stilzwijgend deze thesis in de uitspraak van 24 februari 1911:

« *...qu'il ne s'agit pas ici d'un cas où l'on aurait eu recours à des manœuvres frauduleuses ou à des actes de violence pour se mettre en possession d'une personne réfugiée sur un territoire étranger et qu'il n'y a, dans les faits de l'arrestation, de la livraison et de la conduite de Savarkar dans l'Inde, rien de nature à porter atteinte à la souveraineté de la France...* » (140).

Ook een Engelse rechtbank nam een *a contrario* houding aan in *R. t./ Garrett* (141). Vier Russische onderdanen werden er van beschuldigd aan de Russische Consul te Londen valse verklaringen te hebben afgelegd met het oog op het bekomen van reispassen. Zij beweerden naar Rusland terug te keren, waar zij hun militaire dienstplicht moesten vervullen.

In werkelijkheid gebruikten zij deze documenten om vanuit Noorwegen de Verenigde Staten te bereiken. Het Deens schip werd echter op de hoge zee door een Brits controlevaartuig gedwongen naar een Britse haven te varen op grond van een verdrag met Denemarken dat hierin voorzag ter bestrijding van de zeesmokkel. De rechtbank oordeelde zich bevoegd, omdat voor haar de aanhouding niet geschiedde op de hoge zee, maar in een Britse haven, zo dat er geen schending was van een andere soevereiniteit. Indien die aanhouding een inbreuk op het internationaal recht ware geweest, « *the result might have been different and the applicants released* » (142).

Precedent ook de *Colunje* zaak (143). De *Canal zone*

Court beval de vrijlating door de verdediging geëist en kende zelfs schadevergoeding toe.

«Is is evident that the police agent of the Zone by inducing Colunje by false pretenses to come with him to the zone with the intent of arresting him there, unduly exercised authority within the jurisdiction of the Republic of Panama to the prejudice of a Panaman Citizen, who, as a result thereof suffered the humiliation incident to a criminal proceeding» (144).

Er zijn dus wel voorgaanden, welke de vrijlating van de ontvoerde als gevolg van een beslissing van een interne rechter inhouden. Het zijn telkens gevallen welke de Argoud en de Eichmann omstandigheden benaderen en waaraan daarom meer krediet mag gegeven worden dan aan uitspraken welke terzake weinig of geen verband houden.

Zo het verkeer is te spreken van een feitelijke, vermomde uitlevering en het daarom onjuist is te werken met precedenten inzake uitlevering dan mag toch even gewezen worden op het speciaal karakter van deze handeling van de uitvoerende macht. Procureur-generaal Paucot schijnt te vergeten dat de uitlevering specifiek blijft en alleen in bepaalde omstandigheden een uitbreiding zal toegelaten worden (145). Zowel in Angel-Saxisch als in Europees recht hebben hoven en rechtbanken deze internationale verplichting nagevolgd (146). Indien het individu niet kan gevonnist worden voor feiten andere dan die voorzien in de uitleveringsaanvraag, kan hij zeker niet gevonnist worden bij volledige afwezigheid van deze procedure.

«Vouloir lutter contre les criminels de façon chevaleresque, absolument ouverte, serait faire oeuvre de dupe. Il n'est pas de police qui n'emploie des déguisements, des artifices» (147).

Waarom bevoegdheid toekennen wanneer niet alleen de rechten van het individu, maar ook die van een staat verkracht werden, terwijl inzake uitlevering die regel niet bestaat, hoewel hier praktisch alleen het individu benadeeld zou worden?

D. Plaats van het internationaal recht voor de interne rechtsmacht:

27. De idee elke internationale betwisting te beschouwen als een onder staten, heeft nu definitief plaats geruimd voor de thesis welke ook het individu als subject van internationale rechten en verplichtingen beschouwt. (148). Het staat vast dat de basisrechten van elk individu onder de garantie staan van de internationale rechtsorde. Daaronder wordt ook gerekend de bescherming tegen de vervolging van een individu door een internationale rechtsregel onttrokken aan de uitoefening van interne jurisdictie (149). Zeer duidelijk in dit opzicht is het Europees verdrag van de Rechten van de Mens en wel in artikel 5, 1:

«Eenieder heeft recht op persoonlijke vrijheid en veiligheid. Niemand mag van zijn vrijheid worden beroofd, behalve in de navolgende gevallen en langs wettelijke weg.

a. indien hij op rechtmatige wijze wordt gevangen gehouden na veroordeling door een daartoe bevoegd rechter»;

en verder artikel 5, 5:

«Eenieder die het slachtoffer is geweest van een

arrestatie of een gevangenhouding in strijd met de bepalingen van dit artikel, heeft recht op schadeloosstelling» (150).

Behalve in landen welke weigeren een tekst zoals het Europees Verdrag te bekrachtigen, waaronder eigenaardig genoeg Frankrijk, kan er moeilijk een conflict ontstaan tussen de normen van internationaal recht en de interne voorschriften.

«Car il ne faut jamais oublier que le droit international est germé dans la conscience de la communauté internationale. Il n'est qu'une expression graduelle des jugements moraux du monde civilisé» (151).

Heeft de internationale rechtsregel, gegroeid uit de internationale gewoonte, dan geen enkele kracht in Frankrijk. Toch wel, want in de grondwet van 1946 leest men in de voorrede:

«La République française, fidèle à ses traditions, se conforme aux règles du droit public international»,

terwijl de nieuwe grondwet van 1958 deze beschikking overneemt. Daarbij verklaart het Franse volk «solemnellement son attachement aux Droits de l'Homme» (152). Doch, noch de Franse regering, noch de *Cour de sûreté de l'Etat* handelen in overeenstemming hiermee. De regel welke de onbevoegdheid van de strafrechter meebrengt in gevolge ontvoering in het buitenland werd door de Franse rechtspraak reeds erkend als deel uitmakend van de algemene regels van fundamentele gerechtigheid. (Zaak *Jolis*). Ook hier kan de aangevallen beslissing niet verantwoord worden.

D. *Ex injuria ius non oritur*:

28. Een laatste argument is gesteund niet alleen op de billijkheid tegenover een verdacht persoon, maar ook en vooral op een principe van rechtvaardigheid tegenover eenieder geweten. Akkoord dat bepaalde middelen moeten aangewend worden om misdadigers voor hun rechters te brengen. Akkoord dat het hier dikwijls gaat om personen, die niet terugdeinzen voor het gebruik van de door de mensheid verafschuwde methoden om hun ideeën ingang te doen vinden of om hun doel te verwezenlijken.

Akkoord dat in bepaalde gevallen de misdaad staat tegenover een kleine administratieve fout en dat het dan absurd zou zijn daardoor een misdadiger toe te laten zijn vrijheid te herwinnen en te ontsnappen. Akkoord dat elke zaak moet beslecht worden op grond van de feiten.

Maar is men dan ook akkoord dat het hier gaat om een dubbele inbreuk én tegen een staat én tegen een individu, én tegen het internationaal publiek recht én tegen de rechten van de mens? Moet het onrecht met onrecht betaald worden? Moeten wij absoluut terugkeren naar een vendettage-rechtigheid? Zo bepaalde handelingen geen strafbaar karakter vertonen dan is dat omdat in de ogen van onze maatschappij dit geen gevaar betekent. Daarom laten wij die vrijheid aan het individu.

Elke beknotting van die vrijheid is vastgelegd en gereguleerd omdat het zo hoort in het belang van de gemeenschap. In het geval Argoud bestaat deze reglementering enerzijds uit de voorschriften van uitlevering voorzien in de Frans-Duitse conventie van 29 november 1951 (153), anderzijds uit de wet van 10 maart 1927 welke aan de Kamer van Inbeschuldigingstelling

de controle van alle uitleveringsprocedures toekent en haar verplicht de uitlevering nietig te verklaren wanneer zij op onregelmatige wijze gebeurde (art. 23). Indien de Kamer van Inbeschuldigingstelling dergelijke nietigheid kan uitspreken, wanneer aan zekere voorwaarden van vorm of grond niet voldaan werd, kan zij dit zeker indien, door verkrachting van de wet of van een internationale rechtsregel, niet tot die procedure overgegaan werd. Is het dan niet duidelijk dat het individu het recht behoudt elke verkrachting van wettelijke regels in zijn nadeel, op te werpen in het belang van zijn verdediging? (154) Ons rechtssysteem is gebaseerd op fundamentele normen van gerechtigheid, waaronder het *ex injuria ius non oritur*. Elk recht tot vervolging moet gefundeerd zijn, niet alleen op de particuliere omstandigheden van de zaak, maar ook op deze hogere normen, welke de wil van elk rechtvaardig persoon weerspiegelen. Toelaten dat elke misdadiger het gevaar loopt het slachtoffer te worden van een «autojustitie», daar waar de gemeenschap zichzelf regels oplegt om recht te spreken, is een onaanvaardbaar voorbeeld met onvoorzienbare gevolgen. De regel van het *ex injuria* verdient beter dan de uitspraak van de Cour de sûreté.

«If the person or thing which is the subject of controversy has been brought within reach of the Court's process by a breach of treaty or international law, the court should approve no arbitrary or facesaving distinctions. The court is an arm of the nation and its jurisdiction can rise no higher, by virtue of process served within the territory, than the jurisdiction of the nation which it represents.» (155)

V. Besluit.

29. Uit de studie van de diverse aspecten verbonden aan de zaak Argoud en aan die van Eichmann is gebleken dat fundamentele rechten aan het individu toegekend, zij hij misdadiger of doorbraaf burger, over het hoofd gezien werden, dat in het geval Argoud daarbij de soevereine rechten van een staat verkracht werden zonder herstel vanwege de aansprakelijke mogendheid. De politieke of emotionele beweegredenen van Frankrijk en Israël namen de bovenhand op het zuiver juridische, op de logica en op de principes van hogere gerechtigheid. Achtereenvolgens werd op volgende vragen geantwoord:

i) Zijn de Duitse Bondsrepubliek en Argentinië staten, welke volgens normen van internationaal recht een exclusief recht hebben op onafhankelijkheid en territoriale integriteit? Ja.

ii) Is er verantwoordelijkheid vanwege Frankrijk en Israël voor een inbreuk tegen de soevereine rechten van de Duitse Bondsrepubliek en Argentinië door

a) staatsambtenaren? Ja.

b) privaatspersonen buiten haar weten en goedkeuren? Neen.

c) privaatspersonen met haar weten en goedkeuren? Ja.

iii) Is in de beide gevallen de aansprakelijkheid be-
wezen? Ja.

iv) Is er daarom in hoofde van Frankrijk en Israël een verplichting tot teruggave? Ja.

v) Is de aanvaarding der diplomatieke excuses door Israël en Argentinië aangeboden een voldoende sanctie voor de internationale inbreuk? Ja.

vi) Is de Cour de sûreté de l'Etat bevoegd ondanks een internationale inbreuk aan de oorsprong ligt van de aanwezigheid van Antoine Argoud? Neen.

vii) Was de Regionale Rechtbank van Jerusalem bevoegd ondanks de secundaire vorm van herstel? Neen.

Wanneer een land, partij in een gewenste vervolging en veroordeling, zich op wederrechtelijke wijze en vooral in strijd met de normen van het internationaal recht de fysieke aanwezigheid van betrokkene verzekert, schept dit een gevoel van vooroordeel en partijdigheid, onverenigbaar met onze principes van de onzijdige en onafhankelijke rechtspleging.

«Truly it is more honourable to avenge the wrongs of others rather than one's own, in the degree that in the case of one's own wrongs it is more to be feared that through a sense of personal suffering one may exceed the proper limit or at least prejudice his mind» (156).

Bartholomé DE SCHUTTER,
Aspirant van het Belgisch Nationaal
Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek.

(1) Interview door ex-kolonel Argoud toegestaan aan de Oostenrijkse krant Die Presse, 17 februari 1963, in: Le Monde, 18 februari 1963.

(2) Op 17 april 1961 werd hij samen met Jouhaud en Salan bij verstek ter dood veroordeeld. Hij verloor daarbij zijn graad in het leger. Zich schuil houdend in Spanje, dat uitlevering weigerde, werd hij ten slotte in februari 1962 door de Spaanse overheden naar de Kanarische eilanden overgebracht, vanwaar hij ontsnapte.

(3) Citeren wij alleen een artikel van Gaston Defferre, vermoedelijke kandidaat der linkse partijen voor de presidentiële verkiezingen:

«Le gouvernement a eu raison de le faire arrêter avant qu'il ne réussisse à faire assassiner le Général de Gaulle. La seule critique qui puisse être formulée, ce n'est pas d'avoir utilisé des services qui sont faits pour cela, mais d'avoir tellement tardé à le faire», (kursief bijgevoegd). Dagblad Le Provençal, 1 maart 1963.

Op te merken valt het feit dat hij de aktie dus goedkeurt, waardoor aansprakelijkheid van de staat volgt.

(4) Een katholiek weekblad «Rheinischer Merkur» (20 december) maakt gewag van een aanhoudingsbevel uitgevaardigd door het parket van München tegen Bernard Germès, vermoede leider der ontvoering.

(5) Verklaring van Bernard Phil, alias Germès, in: La Libre Belgique, 8 augustus 1963.

(6) Tussenkomsten door Dr. Georg Heinemann, sociaal democraat, Johannes Grädl, Christen democraat en Walter Bruse, liberaal, in: La Libre Belgique, 8 november 1963.

(7) Dr. Carl Carstens, vice-minister van buitenlandse zaken: daar Argoud de Franse nationaliteit bezit en Frankrijk zijn onderdanen niet uitlevert, is de teruggave niet mogelijk! Hij wenste ook de uitslag van het Frans onderzoek af te wachten. In: La Libre Belgique, 8 november 1963.

Edward Bucher, minister van justitie: zelfs in geval van teruggave, zou Duitsland toch moeten uitleveren. In: Le Monde, 20 november 1963 en 30 maart 1963.

Nochtans heeft Bonn de zaak bij de Franse regering aanhangig gemaakt na mondelinge nota dd. 12 december en schriftelijke op 30 december. Vóór die data waren er contacten geweest en Bonn hoopte geen toevlucht te moeten nemen tot diplomatieke procedures. In: Le Monde, 31 december 1963.

(8) Brief geschreven vanuit de gevangenis te Fresnes, in: Le Monde, 19 november 1963.

(9) De procedure voor het hof is inderdaad deze van kracht voor misdaden en wanbedrijven van gemeen recht, waardoor de regels van het wetboek van strafvordering van kracht zijn. Artikel 411, a contrario, vereist de aanwezigheid van elke verdachte van zodra deze een straf hoger dan twee jaar vrijheidsberoving kan oplopen. Bij niet verschijning konden zijn verdieders niet meer optreden en moesten zij de zaal verlaten. Het is alleen daarom dat Argoud verscheen. Het is zijn enige toevlucht.

(10) Op grond van de wet van 14 juli 1933 (I Reichsgesetzblatt, 480 (1933)) kon de Duitse nationaliteit ontnomen worden aan onderdanen die buiten het grondgebied verbleven indien hun houding en hun gedragingen in strijd waren met hun plicht van getrouwheid tegenover het Rijk en het Duitse volk. Preuss, International Law and Deprivation of Nationality, 23 Georgetown Law Journal, 250 (1935).

(11) Nota van de Zwitserse Federale Raad gericht aan het Duitse Ministerie van buitenlandse zaken, 1 april 1935. In: Journal de Genève, 3 april 1935.

(12) Nota afgeleverd aan de Zwitserse gezant te Berlijn, 13 april 1935. In: New York Times, 16 april 1935.

(13) Artikel 2, Treaty of Arbitration and Conciliation, 3 december 1921, 12 League of Nations Treaty Series, 281, n° 320.

Eventueel kon men naar het Permanent Hof van Internationale Justitie gaan, volgens artikel 2 van het Protocol van 29 augustus 1928; 88 League of Nations Treaty Series, 285.

(14) Die Deutsch-Schweizerische Schiedsordnung im Falle Jacob. 35 Die Friedenswarte 157 (1935).

(15) Communiqué van 18 september 1935, uitgegeven door de Zwitserse regering.

Preuss, Settlement of the Jacob kidnapping case, 30 Am.Jn'l of Int. L. 123, op 124 (1936).

(16) Nota van 6 juni 1960; U.N.O. Documenten S 4342.

(17) Brief van 10 juni 1960, overhandigd op de Israëlitische ambassade te Buenos-Aires; U.N.O. Documenten S 4334.

(18) Brief van 15 juni 1960 van de permanente afgevaardigde van Argentinië aan de voorzitter van de Veiligheidsraad; U.N.O. Documenten S 4336.

U.N.O. optreden zou gebaseerd kunnen worden op artikels 34 en 35, par. 1 van het Handvest.

(19) Brief van 21 juni 1960 van de permanente afgevaardigde van Israël aan de voorzitter van de Veiligheidsraad; U.N.O. Documenten S 4341.

Brief van Eerste Minister Ben Gurion; U.N.O. Documenten S 4342.

(20) Verklaring afgelegd door Mw. Meir voor de Veiligheidsraad op 22 juni 1960; U.N.O. Documenten, Veiligheidsraad, Offic. Versl. 866° zitt., 18.

(21) Resolutie Veiligheidsraad, 868° zitt., 23 juni 1960; U.N.O. Documenten S 4349.

(22) Het akkoord tussen de twee regeringen werd afgesloten op 3 augustus 1960.

Het officieel communiqué luidt :

« Les Gouvernements de l'Argentine et d'Israël, désireux de mettre à exécution la résolution du Conseil de Sécurité en date du 23 juin 1960, en ce qu'elle exprime l'espoir que les relations traditionnelles d'amitié entre les deux Etats puissent être rétablies, décident de considérer comme clos l'incident causé par l'activité de citoyens israéliens, qui a porté atteinte aux droits fondamentaux de l'Etat d'Argentine ».

Uitspraak in de Eichmann zaak, D.P. 40/61, n° 40.

(23) Regionale Rechtbank van Jerusalem, 11 december 1961, strafdossier 40/61.

(24) Travers, *Des Arrestations au Cas de Venue involontaire sur le Territoire*, 13, Rev. de drt. int. privé et de drt. pén. int., 627, op 640 (1927).

Bourquin, *Crimes et Délits contre la Sécurité des Etats étrangers*, 16 Recueil des Cours de l'Académie de Droit International, 117, op 158 (1927) (hierna geciteerd als RCADI).

(25) Schnaebelé, politiecommissaris in Frankrijk, werd per brief door een Duitse collega uitgenodigd om besprekingen te komen houden. Hij werd op dat ogenblik door de Duitse autoriteiten vervolgd wegens briefwisseling met personen beschuldigd van hoogverraad. Op 20 april 1887 stak hij de grens over en werd onmiddellijk door de Duitse agenten lastig gevallen. Volgens de Franse versie wist hij opnieuw de grens te bereiken en werd hij door dezelfde agenten op Frans grondgebied gevat. In de nota door Bismarck aan de Franse ambassadeur te Berlijn overhandigd, leest men :

« ... il (Bismarck) a été conduit à agir ainsi en se basant sur le principe du droit des gens, d'après lequel il faut toujours considérer comme un véritable sauf-conduit l'invitation qui entraîne une traversée de la frontière dans le but de régler des questions administratives entre deux Etats voisins. Il n'est pas croyable que le fonctionnaire allemand ait donné rendez-vous à M. Schnaebelé pour rendre possible l'arrestation de celui-ci. »

Clunet, *Questions de droit relatives à l'incident de Pagny-sur-Moselle*, 22, noot (1887).

(26) In 1886 werd hij door individuen naar Frankrijk gelokt, waar hij op hun aanwijzen door rijkswachters aangehouden werd.

Alphand, *L'Expulsion des Déserteurs et l'Extradition déguisée*, 6 Rev. de drt. int. privé et de drt. pén. int., 35, op 54, noot 9 (1910).

Travers, supra noot 24, op. 640 1917).

(27) 1, Sibert, *Traité de Droit International Public*, 230, n° 162 (1951).

(28) Handvest van de Verenigde Naties, Art. 1, Par. 2.

(29) idem, art. 2, par. 1.

(30) Mac Nair, *Equality of States in International Law*, 26 Michigan Law Review, 131 (1927).

Scott, *Le Principe de l'Egalité juridique dans les Rapports internationaux*, 42 RCADI, 473 (1932).

1, Oppenheim, *International Law*, 286, § 124 (8° uitg. Lauterpacht 1958).

(31) Handvest der Verenigde Naties, art. 2, par. 4.

(32) « L'obligation qui incombe à tous les Etats de respecter scrupuleusement les lois des autres pays est incontestable ». - Brief van Ben Gurion aan de Argentijnse regering in verband met het geschil rond de ontvoering van Eichmann; U.N.O. Documenten S 4342. - « Considérant que la violation de la souveraineté d'un Etat Membre est incompatible avec la Charte des Nations Unies ». - Resolutie Veiligheidsraad, zaak Eichmann, 868° zitt., 23 juni 1960, U.N.O. Documenten S 4349. - 1, Sibert, op. cit. 260, n° 179, 2° (1951).

(33) Rousseau, *Droit International Public*, 97, n° 103 (1958). - 1, Sibert, op. cit. 259, n° 179, 1° (1951). - 1, Oppenheim, op. cit. 295, § 128 (8° uitg. Lauterpacht 1958). - Correctie van de Rechtbank van Avesnes, 22 juli 1933, Sirey 1933-II-105, noot Rousseau (1933). - 4, Moore, *A Digest of International Law*, 329 (1906).

(34) Zaak Schnaebelé, 20 april 1887, supra noot 25. - Zaak Panther, 26 november 1905, 13 Rev. gén. de drt. int. public, 200-206 (1906). Een lid van de bemanning van een Duitse oorlogsbodem in Braziliaanse haven keerde niet terug aan boord. De kapitein beval een groep bemanningsleden waaronder officieren, genaamde Hasmann op te zoeken. Zij drongen verscheidene huizen binnen en dwongen de inwoners aan de opzoeken de deel te nemen. Duitsland erkende de schending van Braziliaanse soevereiniteit. - Zaak Riva, 19 juli 1886, 13 Rev. gén. de drt. int. public, 203 (1906). - *Vaccaro t/ Collier, U.S. Marshal*, 17 juni 1931, 51 F (2 d) 17; Annual Digest, case n° 180 (1929-1930). - *Villareal t/ Hammond* (1934), 47 F (2 d) 503; Annual Digest, case n° 143 (1933-1934). - supra noot 32. - Zaak Savarkar : Een betwisting was gerezen tussen Frankrijk en Groot-Brittannië wegens de aanhouding van een Indische gevangene op Frans grondgebied na ontsnapping in Marseille van op een Brits schip. Nochtans werd door het Permanent Hof van Arbitrage geen

terugkeer bevolen, gezien de speciale omstandigheden uitweisen dat voldoende maatregelen genomen werden om de Franse soevereiniteit te behouden. - Uitspraak van het Permanent Hof van Arbitrage, 24 februari 1911, 38 Jn'l du drt. int. privé (Clunet), 735 (1911). - Zaak Jacob, supra noot 15.

(35) Vergelijk de uitspraak van het Internationaal Hof van Justitie in de betwisting tussen Groot-Brittannië en Albanië, in verband met de schade geleden door Britse schepen in het Korfu Kanaal : « ... en fait rien ne fut tenté par les autorités albanaises pour prévenir le désastre. Ces graves omissions engagent la responsabilité internationale de l'Albanie ». - Cour Internationale de Justice (C.I.J.) Recueil, 4 op 23 (1949).

(36) 1, Oppenheim, op. cit. 337, § 149 (8° uitg. Lauterpacht 1958). - 1, Sibert, op. cit. 309, n° 205 (1951).

(37) Politis, *Le Problème des Limitations de la Souveraineté*, 6 RCADI 77 en vlg. (1925).

(38) 1, Sibert, op. cit. 310, n° 206 (1951).

(39) 1, Oppenheim, op. cit. 338, § 151 (8° uitg. Lauterpacht 1958).

(39bis) Eagleton, *The Responsibility of States in International Law*, 44 (1928). - Bourquin, *Règles générales du Droit de la Paix*, 35 RCADI 215 (1931).

(40) *Caroline Slocum zaak*, 7 juni 1876, 3 Moore, *International Arbitrations*, 3140 (1898) (hierna geciteerd als Int. Arb.). - *Blumhardt zaak*, 4 juli 1868, Ralston, *The Law and Procedure of International Tribunals*, 331 (1925). - *Mores zaak*, 14 april 1871, Ralston, op. cit. 330 (1925). - Zie ook de uitspraken der scheidsrechters onder de conventies van 28 juli 1926 en 17 december 1932 (Verenigde Staten - Panama), in : Borchard, *The United States-Panama Claims Arbitration*, 29 Am.Jn'l Int.L. 99 (1935).

(41) Union Bridge Company (Verenigde Staten - Groot-Brittannië) Scheidsgerecht, 8 januari 1924, 19 Am.Jn'l Int.L. 215, op 218 (1924).

(42) *Panther zaak*, supra noot 34. - 1, Sibert, op. cit. 315, n° 208 (1951). - Basdevant, *Règles générales du Droit de la Paix*, 58 RCADI 1, op 199 (1936).

(43) 2, Cavaré, *Le Droit International Public Positif*, 414 (1962). - 6, Moore, *A Digest of International Law*, 743 (1906).

(44) 1, Sibert, op. cit. 316, n° 208, 2° (1951). - 1, Oppenheim, op. cit. 362, § 163, (8° uitg. Lauterpacht 1958).

(45) *Tunstall zaak*, (U.S.A. - Groot-Brittannië) : moord door een Amerikaans ambtenaar op Engels onderdaan. Het motief van persoonlijke haat liet de Verenigde Staten toe zich niet verantwoordelijk te verklaren. - 6, Moore, op. cit. 742 (1906). - *Bensley zaak*, (U.S.A. - Mexico), 3, Moore, Int. Arb. 3016 (1898). - *Gordon zaak*, waar de U.S.A. Mexicaanse commissie oordeelde dat Mexico niet aansprakelijk kon gesteld worden voor een ongeluk aan een Amerikaanse onderdaan overkomen als gevolg van een schietoefening, uitgevoerd buiten dienst door Mexicaanse officieren. - *Louis B. Gordon t/ The United Mexican States, General Claims Commission, (United States - Mexico)*, Decis. n° 158 (8 oktober 1930); 25 Am.Jn'l Int.L. 380 (1931). - *Stephens t/ Mexico*, idem, Decis. n° 148 (15 juli 1927); 22 Am.Jn'l Int.L. 448 (1928).

(46) *Canada zaak*, 2 De la Pradelle en Politis, Recueil des Arbitrages internationaux, 622 (1924).

(47) 6, Moore, *A Digest of International Law*, 758 (1906).

(48) *Zafiro zaak*, (Verenigde Staten - Groot-Brittannië) Scheidsgerecht, 6 november 1925; 20 Am.Jn'l Int.L. 385 (1926).

(49) 2, Cavaré, op. cit. 393 (1962). - *Alabama zaak*, in : 2 De la Pradelle en Politis, op. cit. 891 (1924). - Borchard, *Recent Opinions of the General Claims Commission, United States and Mexico*, 25 Am.Jn'l Int.L. 735 (1931).

(50) O'Higgins, *Unlawful Seizure and irregular Extradition*, 36 British Yearbook of International Law, 279, op 305 (1961) (hierna geciteerd als : Brit.Y'b of Int.L.). - 2, Cavaré, op. cit. 417 (1962). - 1, Sibert, op. cit. 317, n° 209 (1951). - Morgens, *Jurisdiction in Seizures effected in Violation of International Law*, 29 Brit.Y'b of Int.L. 265, op 269 (1953).

(51) *Cotesworth en Powell zaak*, 2, Moore, Int. Arb. 2050, op 2082 (1898). « One nation is not responsible to another for the acts of its individual citizens, except when it approves or ratifies them. It then becomes a public concern and the injured party may consider the nation itself the real author of the injury. » - 1, Oppenheim, op. cit. 365, § 164 (8° uitg. Lauterpacht 1958).

(52) *Ruden en Co*, 2, Moore, Int. Arb. 1653 (1898). - Tijdens een burgeroorlog in Peru, werden de plantages van een Amerikaanse staatsburger door de inwoners van een naburig dorp verwoest. Na bewijs dat de Peruviaanse overheden te kort gekomen waren in de bescherming van de vreemdelingen, werd Peru veroordeeld tot het betalen van een schadevergoeding. - Göntsch, Zwitser, werd door een Duits individu over de grens gebracht en daar aangehouden en later weer vrijgelaten. Tussentijd van een Duits politieofficier werd bewezen. 1, Burckhardt, *Schweizerischer Bundesrecht*, n° 18 (1930). - *R.T. Johnson zaak*, 2, Moore, Int. Arb. 1656 (1898). - *Glenn zaak*, 3, Moore, Int. Arb. 3138 (1898). - *Jacob zaak*, supra n° 4. - *Preuss, Kidnapping of Fugitives from Justice on foreign Territory*, 29 Am.Jn'l of Int.L. 502, op 506 (1935).

(53) *Richard E. Newman t/ The United Mexican States, General Claims Commission (U.S.A. - Mexico)* 6 mei 1929, Decis. n° 144; 24 Am.Jn'l Int.L. 411 (1930).

(54) O'Higgins, supra noot 50, op 306 (1961).

(55) supra noot 16, U.N.O. Documenten S 4342.

(56) supra noot 21, U.N.O. Documenten S 4349.

(57) supra noot 17, U.N.O. Documenten S 4334.

(58) supra noot 4.

(59) supra noot 5.

(60) supra noot 8 « ... participation à l'opération des services de la sécurité militaire française de Baden et de Strasbourg ».

(61) Dit in antwoord op de protestnota van Bonn, dd. 30 december en ontvangen te Parijs op 31 december, daags na de ver-

oordeling van Argoud. Dit werd aangekondigd door de Franse minister van voorlichting, Peyrefitte, na de kabinetsraad van 2 januari 1964. In: *Le Soir*, 3 januari 1964 en *La Monde*, zelfde datum.

Het Hof wijkt door te beweren dat het niet de daden van de individuen zijn maar de houding van de staatsorganen in overtreding met de voorschriften van het Volkenrecht. Het beweert dat de daders niet gekend zijn, en toch gebruikt het dat argument niet om de aansprakelijkheid te verwerpen. In: *Le Monde*, 31 december 1963.

(62) *Eagleton*, op. cit. 182 (1928).

1. *Sibert*, op. cit. 281 (1951).

1. *Schwarzenberger*, *Manuel of International Law*, 162 (1960).

1. *Oppenheim*, op. cit., 352, § 156 (8e uitg. *Lauterpacht* 1958).

(63) *Chorzów Fabrik zaak*, Permanent Hof van Internationale Justitie, Serie A, nr. 8, op 21 (1927).

(64) 1. *Oppenheim*, op. cit. 295, noot 1 (8e uitg. *Lauterpacht* 1958).

(65) 2. *Cavare*, op. cit. 483 (1962).

Travers, supra noot 24, op 642 (1917): volgens hem moet de regering zelfs niet wachten op het initiatief van de benadeelde staat en onmiddellijk optreden.

Morgenstern, supra noot 50, op 280 (1953).

Bourquin, supra noot 24, op 156 (1927).

Hyde, *Notes on the Extradition Treaties of the United States*, 8 Am. Jn'l Int. L. 500 (1914).

(66) 1. *Sibert*, op. cit. 320, nr. 212 (1951).

(67) 4. *Moore*, *A Digest of International Law*, 329 (1906).

(68) Betwisting tussen Spanje en Verenigde Staten, nadat een zeker *Rufino Rueda*, klaar om uitgeleverd te worden te Key West, door Spaanse agenten per schip naar Havana ontkend werd, 4. *Moore*, *A Digest of International Law*, 330 (1906).

(69) *Vaccaro t./ Collier*, *The United States Marshal*, 51F (2d) 17 (1931).

Villareal t./ Hammond, 47 F (2d) 503 (1934).

(70) Terugkeer naar de Verenigde Staten van een zekere *Grogan*, aldaar door Britse soldaten gevat en naar Canada gebracht. *Preuss*, supra noot 52, op 505 (1935).

Vrijlating van een Britse gevangene *Lawler* uit Gibraltar ontsnapt en gevat door een Britse gevangenisbestuurder op Spaans grondgebied. *O'Higgins*, supra noot 50, op 294 (1961).

1. *Lord Mc Nair*, *International Law Opinions*, 79.

(71) 29 suppl., Am. Jn'l Int. L. 435, op 623 (1935).

(72) Uitspraak in de *Jolis-zaak*, supra noot 33 (1933).

(73) *Noot Rousseau* in dezelfde zaak, *Sirey* 1933-II-105 (1933).

(74) Zie de gevallen *Schroff* (15 oktober 1884), *Riva* (19 juli 1886), de aanhouding van drie dames (23 september 1886).

Travers, supra noot 24, op 643 (1917).

(75) Supra noot 15.

(76) *Zaak Savarkar*, Permanent Hof van Arbitrage, 24 februari 1911, 38 Jn'l drt. int. privé (*Clunet* 735, op 739 (1911)).

(77) Verscheidene van deze gevallen zijn te localiseren in de periode kort vóór de tweede wereldoorlog, waarbij de Nazi-regering personen restitueerde binnen haar bevoegdheid gekomen als gevolg van een strafbaar optreden, o.a. in Nederland en Zwitserland.

Preuss, supra noot 52, op. 504, noot 13 (1935).

Verder ook het *Sun Yat See geval* (1896), Chinees politiek vluchteling te Londen op straat ontkend naar zijn ambassade. *Vrijgelaten* na tussenkomst van de Britse regering.

Freudenburg, *Sun Yat See Fall*, 3 *Strupp-Schlochauer*, *Wörterbuch des Völkerrechts*, 423.

Daarmee is in verband te brengen het geval van de Russische vluchteling *Kasenkina*, welke in het bureau van de UNO delegatie gelokt, wist te ontsnappen door uit het raam te springen.

Borchard, *The Kasenkina case*, 42 Am. Jn'l Int. L. 858 (1948).

Ook Frankrijk ging die weg op door in 1825 een Frans deserteur *Jérôme* door Duitsland uitgedreven en over de Franse grens gezet, opnieuw naar Duitsland te sturen met de vraag hem over een andere grens te sturen, vermits het hier ging om een bedekte uitlevering.

Verslag *Proces Argoud*, *Le Monde*, 29-30 december 1963.

(78) Citeren wij o.a.

United States t./ Insull et Al, 8 F Supp. 310 (1934).

Ex parte Lopez, 6 F Supp. 342 (1933).

Ex parte Scott, 9 B.C. 446 (1829).

Ex parte Elliott, 1 All. E.R. 373 (1949).

Ker t. Illinois, 119 U.S. 436 (1886).

United States t./ Rauscher, 119 U.S. 407 (1886).

United States t./ Sobell, 244 F (2d) 520 (1957).

Frisbie t./ Collins, 342 U.S. 519 (1952).

(79) Brief van de Argentijnse Minister van Buitenlandse Zaken, 8 juni 1960; U.N.O. Documenten S 4334.

(80) Resolutie gestemd door de Veiligheidsraad, 23 juni 1960; U.N.O. Documenten S 4349.

(81) *O'Higgins*, supra noot 50, op 296 (1961).

(82) 1. *Schwarzenberger*, op. cit., 162 (1960).

1. *Sibert*, op. cit., 321, nr. 212 (1951).

« In exercising jurisdiction under this convention, no State shall prosecute or punish any person who has been brought within its territory or a place subject to its authority by recourse to measures in violation of international law or international convention without first obtaining the consent of the State or States whose rights have been violated by such measures » (kursief bijgevoegd).

Art. 16, *Harvard Research Draft Convention on Jurisdiction with Respect to Crime*, 29 suppl., Am. Jn'l Int. L. 435, op 623 (1935).

(83) De mondelinge nota dateert van 12 december, de schriftelijke van 30 december 1963.

(84) Supra noot 61.

(85) Supra noot 82.

(86) *Travers*, supra noot 24, op 642 (1917).

Eichmann zaak, U.N.O. Documenten S 4334.

(87) *Guillermo Colonje* (Panama) t./ *United States*, 27 juni 1933, 6 Rep. of Int. Arbitr. Awards, 342, op 343 (1955).

(88) *Régionale Rechtbank van Jerusalem*, 11 december 1961, *Strafdossier* 40/61, nr. 40 (1961).

Harvard Research Draft Convention on Jurisdiction with Respect to Crime, supra noot 71, op 628 (1935).

« tout exercice d'un Etat sur le territoire d'un autre Etat est illicite s'il n'est pas autorisé par l'Etat sur lequel a eu lieu cet exercice. Mais on a perdu de vue que le problème ne concerne plus la personne. Il concerne les Etats ».

Procureur Generaal Paucot, *Zaak Argoud*, *Le Monde*, 31 december 1963.

(89) 9 *Barn & C* 446; 109 *Eng. Rep.* 166 (1829) (*Eng. Rep. : English Reports*).

(90) *R. t./ Officer Commanding Depot Battalion R.A.S.C. Colchester*, *Ex parte Elliott*, 1 All E.R., 373, op 377 (1949) (All E.R. : *All England Law Reports*). Andere Britse beslissingen zijn: *Sinclair t./ H.M. Advocate*, 17 *Rettie Justiciary Cases*, 38 (1890).

Re Parisot, 5 T.L.R. 344 (1890) (T.L.R. : *Times Law Reports*).

R. t./ Walton, 10 *Can. Cr. Cas.* 269 (1905) (*Can. Cr. Cas. : Canadian Criminal Cases*).

(91) 119 U.S. 436; 30 L. Ed. 421 (1886) (U.S. : *United States Supreme Court Reports*) (L. Ed. : *Lawyer's Edition*).

(92) 30 L. Ed. 421, op 424 (1886).

(93) *State t./ Brewster*, 7 Vt. 118 (1835) (Vt. : *Vermont State Court*).

(94) *Ex parte Lopez*, 6 F. Supp. 342 (1934).

Ex parte Campbell, 1 F. Supp. 899 (1933).

Pettibone t./ Nichols, 203 U.S. 192; 27 S.Ct. 111; 51 L. Ed. 148 (1906).

« This Court has never departed from the rule announced in *Ker v. Illinois* that the power of a Court to try a person for crime is not impaired by the fact that he had been brought within the Court's jurisdiction by reason of a forcible abduction ».

Frisbie t./ Collins, 342 U.S. 519; 72 S. Ct. 509; 96 L. Ed. 541, op 545 (1952).

United States t./ Sobell, 244 F (2d) 520 (1957).

(95) *United States t./ Unverzagt*, 229 Fed. 1015; *Annual Digest* 1919-42, suppl. vol., case nr. 53 (1924).

United States t./ Insull, 8 F. Supp. 310; *Annual Digest*, 1933-34, case nr. 75 (1934).

(96) 35 *Corpus Juris Secundum*, 347, § 47.

(97) 4 *Hackworth*, *Digest of International Law*, 224, § 345 (1942).

2 *Hyde*, *International Law* 1032 (1947).

4 *Moore*, *A Digest of International Law* 311 (1906).

(98) *Afounah t./ Procureur General* (Criminal Appeal 14/42), 9 P.L.R. 63 (1942) (P.L.R. : *Palestine Law Reports*).

(99) *Yousef Said Abu Dourrah t./ The Attorney General*, *Annual Digest* 1925-26, case, nr. 234 (1926).

(100) *Naim Molven t./ Attorney General for Palestine*, A.C. 351; *Annual Digest*, case nr. 37 (1948) (A.C. : *Appellate Cases*).

(101) *Zaak Savarkar*, Uitspraak van het Permanent Hof van Arbitrage, 24 februari 1911 38, Jn'l du drt. int. privé (*Clunet*) 735, op 739 (1911).

(102) *Travers*, *Des Arrestations au Cas de Venue involontaire sur le Territoire*, 13 *Rev. de drt. int. privé et de drt. pén. int.* 627, op 643 (1917).

(103) *Fr. Cass.*, 3 mei 1860, *zaak Gallard*, *Sir.* 1861-I-47.

Fr. Cass., 20 maart 1908, *zaak Lepontois*, *Bull. crim.* 218, nr. 121 (1908).

Derde Krijgsraad van Parijs, 20 juli 1917, *Weesler t./ Openbaar Ministerie* 13 *Rev. de drt. int. privé et de drt. pén. int.* 551 (1917).

Fr. Cass. 7 september 1832, *zaak der Carlo Alberto*, *Sir.* 1832-I-577.

(104) 6 *Rev. de drt. int. privé et de drt. pén. int.* 277 (1910).

(105) « La circonstance que l'extradition du prévenu aurait été obtenue irrégulièrement par le gouvernement est sans influence sur la compétence de la juridiction belge, sur la recevabilité de la poursuite répressive, comme sur la légalité de la condamnation ».

Cass. 20 februari 1961, *Pas.* 1961-I-674.

Cass. 4 juli 1949, *Pas.* 1949-I-506; *Cass.* 18 mei 1953, *Pas.* 1953-I-725; *Cass.* 28 maart 1960, *Pas.* 1960-I-874; *Cass.* 13 juli 1866, *Pas.* 1869-I-222; *Cass.* 14 december 1866, *Pas.* 1869-I-213; *Militair Hof Brussel*, 31 januari 1949, Jn'l des Trib. 242 (1949).

« L'autorité judiciaire ne peut en aucune façon s'immiscer dans le contrôle ou l'interprétation des actes d'extradition. C'est au gouvernement seul qu'il appartient de statuer, en pareil cas, en vertu du principe de la séparation des pouvoirs ».

Fr. Cass. 25 juli 1867, D.P. 1867-I-281.

Fr. Cass. 2 augustus 1883, D.P. 1883-I-139; *Fr. Cass.* 1 juli 1899, *Sir.* 1902-I-55.

vo *Traité international*, 17 *Dalloz*, *Supplément au Répertoire de Législation*, 77 (1896).

(106) *Cass.* 4 juli 1949, *Pas.* 1949-I-506.

(107) *Motivatie van de Cour de Sûreté de l'Etat*, in: *Le Monde*, 31 december 1963.

(108) Het is niet onze bedoeling het tweede deel van deze argumentatie van het hof te bestuderen. Dit betreft immers argumenten van interne procedure. De verdediging steunt zich op art. 124 van het Frans wetboek van strafvordering, waarbij aanhoudingsmandanten uitvoerbaar zijn op het Franse grondgebied en, a contrario, dus niet buiten het land. Het enige herstel hiervoor mogelijk is de toepassing van artikel 136 van hetzelfde wetboek. Daardoor verkrijgt *Argoud* alleen maar het recht disciplinaire of strafrechtelijke sancties te zien opleggen voor alle onregelmatigheden of inbreuken waarvan hij slachtoffer werd, doch geen vrijlating kan aldus bekomen worden.

(109) Supra noot 91.

(110) *Fairman*, *Ker v. Illinois Revisited*, 47 Am. Ju'l Int. L. 678 (1953). De feiten wijzen uit dat in werkelijkheid *Ker* naar de

U.S.A. teruggebracht werd aan boord van een publiek schip van de Verenigde Staten.

(111) Dickinson, *Jurisdiction following Seizure or Arrest in Violation of International Law*, 28 Am. Jn'l Int. L. 231, op 239 (1934).

(112) Supra noot 93 en 95.

(113) Villareal t./ *Hammond*, 47 F (2d) 503 (1934).

Vaccario t./ *Collier*, *The United States Marshal*, 51 F (2d) 17 (1931).

(114) *State t./ Ross*, 21 Iowa 467.

Lascelles t./ *Georgia*, 148 U.S. 537 (1892).

Frisbie t./ *Collins*, 342 U.S. 519 (1952).

United States t./ Sobell, 244 F (2d) 520 (1957).

Ex parte Lopez, 6 F Supp 342 (1934).

(115) Morgenstern, *Jurisdiction in Seizures effected in Violation of International Law*, 29 Brit. Y'b of Int. L. 265, op 270 (1953).

(116) *United States t./ Insull*, 8 F Supp. 310 (1934).

Katz t./ *Officer commanding the Polish Military Prison, Jerusalem*, Supreme Court of Justice 71/44, 11 P.L.R. 355; Annual Digest 1943-45, case nr. 45.

(117) Supra noot 101, op 738 (1911).

(118) Supra noot 90.

(119) Supra noot 107.

(120) Supra noot 88, op nr. 41.

(121) Supra noot 89.

(122) Morgenstern, supra noot 115, op 273 (1953).

O'Higgins, *Unlawful Seizure and irregular Extradition*, 36 Brit. Y'b of Int. L. 279, op 282 en 317 (1961).

(123) 9 Barn & C 446, op 447 (1829).

(124) Afounah t./ *Procureur Generaal* (Criminal Appeal 14/42) 9 P.L.R. 63 geciteerd in: Eichmann proces, strafdossier 40/61, nr. 42 (1961).

(125) Supra noot 105.

(126) Criminal Appeal 2/41, 8 P.L.R. 43.

Zie ook *Sinclair t./ H.M. Advocate*, 17 Rettle Justiciary Cases, 38 (1890).

(127) Morgenstern, supra noot 115, op 272, ref. 2 (1953).

(128) Cour de Bordeaux, 3 februari 1904, zaak *Jabouille*, Rev. drt. int. pén. 704 (1905).

Zaak *Fribourgeois*, beslissing der Franse regering (1908). In: Travers, supra noot 102, op 631 (1917).

Zaak *Nollet*, 4 februari 1891, idem op 630.

(129) Verslag van het Proces Argoud, zitting dd. 26 december 1963. In: *De Monde en Le Soir*.

(130) Motivatie van het Arrest van de *Cour de Sûreté de l'Etat*, inzake het bevoegdheidsprobleem. In: *Le Monde*, 31 december 1963.

(131) Supra noot 102 en 103.

(132) Zo is het moeilijk zich niet akkoord te verklaren met de uitspraak van de Franse Krijgsraad in de zaak *Weesler t./ Openbaar Ministerie*:

« L'arrestation du prévenu qui prétend n'être rentré sur le territoire français qu'à la suite de manœuvres destinées à lui tendre un piège ou à faciliter son arrestation doit être considérée comme régulière par cela seul qu'elle n'a été opérée que plusieurs jours après l'arrivée en France s'il n'y a eu de la part des autorités françaises aucune contrainte en pays étrangers ». (kursief bijgevoegd).

Troisième Conseil de Guerre de Paris, 20 juli 1917, 13 Rev. de drt. int. privé et de drt. pén. int. 551 (1917).

De laatste zinsnede laat daarbij nog verstaan dat, in geval Frankrijk foutief zou gehandeld hebben, wel vrijlating zou plaats-grijpen. Een bevestiging dus.

(133) Zaak *Müller*, supra noot 106.

Chandler t./ United States, 171 F (2d) 291 (1948).

(134) Morgenstern, supra noot 115, op 273 (1953).

(135) Stafhouder Toulouse tijdens proces Argoud, zitting dd. 28 december 1963. In: *Le Monde* 29-30 december 1963,

(136) Supra Hfst. II Precedenten.

(137) Correctionele Rechtbank van Avesnes, 22 juli 1933, Sirey 1933-II-105 (1933).

(138) Idem, noot Rousseau 105.

(139) Supra noot 34.

(140) 38 Jn'l du drt. int. privé (Clunet) 735 (1911).

(141) 86 L.J. (K.B.) 894 (1917) (L.J. K.B.: Law Journal Reports King's Bench).

(142) *Opinie van Viscount Reading*. In: O'Higgins, supra noot 122, op 287 (1961).

(143) Supra noot 87.

(144) *Guillermo Colonje (Panama) t./ United States*, 27 juni 1933, 6 Rep. of Intern. Arbitr. Awards, 342, op 343 (1955).

(145) o.a. Toestemming van beklaagde, verblijf gedurende een bepaalde tijd op het grondgebied na de vrijlating, en toestemming der betrokken landen.

Morgenstern, supra noot 115, op 267 (1953).

Theys, *Extradition*, 1 Les Nouvelles, Procédure Pénale, vol. 2, 505 op 539, nr. 103 en volgende (1946).

(146) *United States t./ Rauscher*, 119 U.S. 407; 30 L. Ed. 425 (1886).

Fiscal t./ Stamper, Annual Digest 1938-40, case nr. 152.

H.v.B. Brussel, 23 oktober 1875, Pas. 1875-II-48.

Cass. 6 oktober 1882, Pas. 1882-I-346.

Cass. 17 januari 1887, Pas. 1887-I-52.

H.v.B. Brussel, 11 januari 1911, 5 Rev. de drt. pén. 383 (1911).

(147) Travers, supra noot 102, op 640 (1917).

(148) Cfr. de Nuremberg en Tokyo uitspraken.

Cfr. Handvest der Verenigde Naties.

O'Higgins, supra noot 122, op 319 (1961).

(149) Artikels 7 en 9 der Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, 10 december 1948.

(150) Europees Verdrag van de Rechten van de Mens, 4 nov. 1950, in: *Commission européenne des droits de l'homme, Documents et Décisions*, 1955-6-7, op 5 (1959).

(151) Glaser, *Introduction à l'étude de droit international pénal*, 93 (1954).

(152) Grondwet van 4 oktober 1958, Préambule.

Grondwet van 4 oktober 1958, artikel 66.

(153) Decreet 25 november 1959, Journal Officiel 2 december 1959, D. 1959, 660.

(154) 1, Faustin Hélie, *Traité de l'instruction criminelle* 392, nr. 960 (1863).

(155) Dickinson, *Jurisdiction following Seizure or Arrest in Violation of International Law*, 28 Am. Jn'l Int. L. 231, op 244 (1934).

(156) Grotius, *De jure belli ac pacis*, Libri tres (1625). In: Vertaling door Kelsey, vol 2, 505 (1925).

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 28 juni 1963.

Voorzitter: M. Belpaire.

Raadsheer-verslaggever: M. Hallemans.

Advokaat-generaal: M. Delpelchin.

Advokaten: Mrs. Struye, Simont en Pirson.

Arbeidsongevallen overkomen aan door de provincies, gemeenten en openbare instellingen tewerkgestelde werklozen. — Niet nakoming door de openbare persoon van de voorwaarden der verleende toelating. — Zonder invloed op de rechten van de werklozen, die door geen verhuring van diensten verbonden zijn.

Uit het ministerieel besluit van 20 maart 1956 op de tewerkstelling van werklozen door de provincies, gemeenten en openbare instellingen blijkt dat de aldus tewerkgestelde persoon niet door een verhuring van diensten verbonden is, maar dat aan hem de voordelen moeten verschafte worden die gelijk zijn aan deze die door de wetgeving op de arbeidsongevallen aan de arbeiders toegekend zijn.

De werkloze, die door geen wettelijke of reglemen-

taire bepaling verplicht is te waken over de naleving door de openbare persoon van de voorwaarden van de verleende toelating, staat buiten de gebeurlijke tekortkoming van die persoon in het uitvoeren van de toelating. In het geval een dergelijke tekortkoming bestaat, behoudt de werkloze de hem bij artikel 7 derde lid van voormeld ministerieel besluit verleen-de rechten.

Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling t./ de gemeenten Mazenzele en De Valck.

Gelet op het bestreden arrest, op 17 mei 1962 gewezen door het Hof van beroep te Brussel;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 155 van het besluit van de Regent van 26 mei 1945 betreffende de inrichting van de Rijksdienst voor arbeidsbemiddeling en werkloosheid, 2, 6, 7, meer bepaald lid 3, van het ministerieel besluit van 20 maart 1956 op de tewerkstelling van werklozen, door de provincien, de gemeenten en de openbare instellingen, gewijzigd door het ministerieel besluit van 22 december 1956, en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, na vastgesteld te hebben dat verweerder, die werkloos was, tewerkgesteld werd

bij verweerster bij toepassing van het ministerieel besluit van 20 maart 1956, dat hij door verweerster gebezigd werd voor werken die niet voorzien waren in de toelating haar door aanlegger gegeven, en dat hij zwaar gewond werd terwijl hij de plafonds van de gemeentelijke school afwaste, en zonder te betwisten dat, zoals aanlegger het in zijn conclusies staande hield, het afwassen van deze plafonds niet alleen niet voorzien was in de werken waarvoor toelating door verweerster gevraagd en door aanlegger verleend werd, doch een «ander en gevaarlijker werk uitmaakte dan de werken die precies en duidelijk omschreven waren in de toelating», beslist heeft dat het feit dat verweerster verweerder gebezigd heeft voor gezegd werk niet voor gevolg kan hebben hem te beroven van de voordelen voorzien door artikel 7, lid 3, en aanlegger veroordeeld heeft hem vergoedingen te betalen gelijkwaardig met de voordelen die voor de arbeiders voorzien zijn door de wetgeving op de arbeidsongevallen,

dan wanneer artikel 7 van het ministerieel besluit van 20 maart 1956, eveneens het ministerieel besluit in zijn geheel, slechts die werklozen bedoelen die tewerk gesteld werden bij toepassing van de bepalingen van het ministerieel besluit, dit is krachtens en binnen de perken van een regelmatige toelating,

dan wanneer uit de feitelijke vaststellingen van het arrest blijkt dat verweerder het slachtoffer werd van het ongeval toen hij door verweerster tewerk gesteld werd aan werken die niet voorzien waren in de klaar en duidelijk omschreven werken waarvoor verweerster aan aanlegger de toelating gevraagd had om verweerder tewerk te stellen, en die bovendien gevaarlijker waren dan de werken waarvoor de toelating verleend werd,

dan wanneer door artikel 6 van het ministerieel besluit bepaald wordt dat de werklozen, die door aanlegger ter beschikking worden gesteld van de gemeenten, onder de verantwoordelijkheid van deze gemeenten werken,

dan wanneer bijgevolg verweerster alleen verantwoordelijk kon gesteld worden voor de schadelijke gevolgen van het misbruik dat ze gepleegd heeft door aan verweerder een werk op te dringen waarvoor zij van aanlegger geen toelating bekomen had:

Overwegende dat uit de niet aangevallen vaststellingen van het arrest blijkt dat verweerder, bij toepassing van artikel 155 van het organiek besluit van de Regent van 26 mei 1945 betreffende de Rijksdienst voor arbeidsbemiddeling en werkloosheid en van het ministerieel besluit van 20 maart 1956, bij de verwerende gemeente te werk gesteld was nadat deze laatste daartoe een aanvraag had ingediend bij aanlegger en dat deze daartoe vereiste toelating gegeven had; dat verweerder, terwijl hij voor verweerster een werk verrichtte dat niet voorzien was in gemelde toelating, het slachtoffer werd van een ongeval dat met dit werk in verband stond;

Overwegende dat artikel 5 van gemeld ministerieel besluit bepaalt dat de in uitvoering van dit besluit en van artikel 155 van het organiek besluit te werk gestelde werklozen door de directeur van het gewestelijk bureau aangewezen worden, dat artikel 10 bepaalt dat de werkloze die zonder wettige reden het werkaanbod afwijst of het werk verlaat, de werklozensteun verliest; dat, bij toepassing van artikel 6, de aldus tewerkgestelden ingeschreven blijven op de lijsten van de werkzoekenden; dat, zoals blijkt uit artikel 7, de bezoldiging van het werk gebeurt door het uitreiken, niet van een loon, maar van een vergoeding vastgesteld door de directeur van het gewestelijk bureau en betaald door de Rijksdienst;

Overwegende dat hieruit blijkt dat de aldus te werk gestelde persoon niet door een verhuring van diensten

verbonden is; dat de omstandigheid dat artikel 6 van gemeld ministerieel besluit voorziet dat de werklozen «onder de verantwoordelijkheid» van de gemeente werken, zonder gevolg is op deze toestand, daar dergelijke wetsbepaling op zichzelf niet volstaat om een contractuele band te doen ontstaan;

Overwegende dat, bij toepassing van artikel 2 van gemeld ministerieel besluit, aanlegger gehouden is aan de te werk gestelde werklozen de voordelen te verschaffen die gelijk zijn aan deze die aan de arbeiders toegekend zijn door de wetgeving op de arbeidsongevallen;

Overwegende dat de werkloze, die door geen wettelijke of reglementaire bepalingen verplicht is te waken over de naleving, door de openbare persoon, van de voorwaarden van de verleende toelating, vreemd is aan de gebeurlijke tekortkoming van die persoon in het uitvoeren van de toelating en dat hij, in geval dergelijke tekortkoming bestaat, de rechten die hij put in artikel 7, derde lid, van het ministerieel besluit behoudt;

Overwegende dat de omstandigheid dat verweerster gebeurlijk verantwoordelijk kan gesteld worden voor de schadelijke gevolgen van een door haar begane fout, verweerder evenmin van deze rechten kan beroven;

Dat het middel naar recht faalt;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegger tot de kosten.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 17 juni 1963.

Voorzitter: M. Vandermeersch.

Raadsheer-verslaggever: M. Richard.

Advokaat-generaal: M. Delpelchin.

Rechtspleging in strafzaken. — Verhoor van kinderen beneden de leeftijd van vijftien jaar.

Artikel 79 S.V. naar luid waarvan de kinderen beneden de leeftijd van vijftien jaar slechts bij wijze van verklaring en zonder eedaflegging kunnen gehoord worden, stelt een substantiële rechtsvorm in.

Blairon.

Gelet op het bestreden arrest, op 17 april 1963 gewezen door het Hof van Beroep te Brussel;

Over het middel ambtshalve afgeleid uit de schending van de artikelen 79, 153, 155, 189, 190, 211 van het wetboek van strafvordering,

doordat het bestreden arrest aanlegger schuldig verklaard heeft aan de tegen hem ingebrachte telastleggingen, zonder uit de debatten de verklaringen te verwijderen van kinderen beneden de leeftijd van 15 jaar, welke met aflegging van de eed door de Correctionele Rechtbank te Charleroi ter terechtzitting van 11 april 1962 gehoord werden,

dan wanneer het verhoor, met aflegging van de eed door de Correctionele Rechtbank van een kind beneden de leeftijd van vijftien jaar, nietig is en het arrest, dat door de onwettig ingewonnen getuigenis niet te weren, die nietigheid heeft overgenomen, zelf nietig is:

Overwegende dat artikel 79 van het wetboek van strafvordering naar luid waarvan de kinderen beneden de leeftijd van vijftien jaar slechts bij wijze van ver-

klaring en zonder eedaflegging kunnen gehoord worden, een substantiële rechtsvorm instelt;

Overwegende dat het proces-verbaal van de op 11 april 1962 door de correctionele rechtbank gehouden terechtzitting vaststelt dat de getuigen, waaronder Navez Yvon, zeven jaar oud en Ghislain Paul, tien jaar oud, alvorens hun verklaring te doen de eed hebben afgelegd « de waarheid te zeggen, niet dan de waarheid, also helpe mij God »;

Dat de verklaringen van die kinderen derhalve nietig zijn;

Overwegende dat het bestreden arrest, dat nadat het Hof van beroep het door de voorzitter opgemaakte verslag gehoord heeft, aanlegger veroordeelt en zijn onmiddellijke aanhouding beveelt, op grond van het vóór het hof gedane onderzoek en zonder de onregelmatig vóór de eerste rechter ingewonnen verklaringen uit de debatten te verwijderen, de nietigheid van de rechtspleging overgenomen heeft en derhalve zelf nietig is;

Om die redenen,

En zonder dat het middel, dat door aanlegger tot staving van zijn voorziening voorgehouden, niet van aard zou zijn een verbreking zonder verwijzing met zich te brengen, behoeft onderzocht te worden,

Verbreekt het bestreden arrest;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Laat de kosten de Staat ten laste;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Luik.

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 22 november 1963.

Voorzitter: M. Mast.

Raadsheren: M.M. Mees en Adriaens.

Substituut-auditeur-generaal: M. Vander Stichele.

Advokaat: Mr. W. Lambrechts loco W. Calewaert.

Onderwijs. — Homologatie der getuigschriften van middelbare studiën. — Weigering. — Interpretatie van wet en uitvoeringsbesluit.

Noch uit artikel 591 van de gecoördineerde wetten op het toekennen van de academische graden, noch uit de wet van 12 maart 1958 tot aanvulling van deze gecoördineerde wetten, noch uit het uitvoeringsbesluit van 30 mei 1958 kan met zekerheid worden afgeleid dat een leerling, die de eerste drie jaren van het middelbaar onderwijs in een technische school heeft doorgebracht en de jaren van het hoger secundair onderwijs in een atheneum, het examen van lagere secundaire studies niet mag afleggen nadat hij reeds de studies van de hogere cyclus van het middelbaar onderwijs heeft aangevangen.

Van Wouwe t./ Belgische Staat (Minister van Nationale Opvoeding en Cultuur).

Arrest nr. 10.283.

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van de beslissing van 22 september 1962 waarbij de commissie voor homologatie der getuigschriften van middelbare studiën weigert het getuigsschrift van Jean Van der Veken te homologeren;

Overwegende dat Jean Van der Veken in de technische school St.-Eligius-instituut te Antwerpen volgende studiejaren heeft gevolgd: 1954-1955, 1e jaar, afdeling handel, categorie A6/A3, 1955-1956, 2e jaar, afdeling handel, categorie A6/A3, 1956-1957, 3e jaar, afdeling handel, categorie A6/A3; dat hij tijdens het schooljaar 1957-1958 werd ingeschreven als leerling van het koninklijke atheneum te Antwerpen voor het 3e wetenschappelijk studiejahr; dat hij er tijdens het schooljaar 1958-1959 opnieuw als dusdanig werd ingeschreven; dat hij er tijdens het schooljaar 1959-1960 de lessen van de 2e wetenschappelijke volgde; dat hij tijdens dit schooljaar slaagde voor het examen afgelegd voor de examencommissie voor het lager secundair onderwijs, ingericht door het koninklijk besluit van 30 mei 1958, dat werd genomen bij toepassing van de wet van 12 maart 1958 tot aanvulling van de gecoördineerde wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens; dat ingevolge dit examen de bedoelde commissie aan Jean Van der Veken op 1 juli 1960 het getuigsschrift van voleindigde lagere secundaire studiën uitreikte; dat hij tijdens het schooljaar 1960-1961 in dezelfde onderwijsinrichting opnieuw de lessen van de 2e wetenschappelijke volgde; dat hij er tijdens het schooljaar 1961-1962 de lessen van de 1ste wetenschappelijke volgde en op het einde van dit schooljaar het getuigsschrift van volledige middelbare studiën van de hogere graad, moderne wetenschappelijke afdeling bekam; dat hij de homologatie van dit getuigsschrift aanvroeg;

Overwegende dat de bestreden beslissing luidt als volgt: « De commissie heeft beslist dat uw getuigsschrift niet in aanmerking kan komen voor homologatie. U hebt immers het bewijs niet geleverd, dat U » met vrucht de lessen hebt gevolgd van een 6e, een 5e » en een 4e klas in het middelbaar onderwijs. Anderzijds » strookt het document dat U ter vervanging van de » drie ontbrekende jaren ingediend hebt niet met de » interpretatie van de wet d.d. 12 maart 1958; dit » document werd U immers uitgereikt op 1 juli 1960 en » U hebt uw studiën in de 3e wetenschappelijke A op » 1 september 1957 aangevangen; naar de interpretatie » van bedoelde wet dient het getuigsschrift van vol- » eindigde lagere secundaire studiën voorgelegd te » worden vóór de aanvang van de hogere cyclus in het » middelbaar onderwijs. Uw getuigsschrift van volein- » digde lagere secundaire studiën kan dan ook het ont- » brekende aanvullende getuigsschrift niet vervangen »;

Overwegende dat verzoeker doet gelden dat de interpretatie van de commissie zomin strookt met artikel 13bis van de gecoördineerde wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens ingevoegd door artikel 5 van de wet van 12 maart 1958 als met de uitvoeringsbesluiten daarvan;

Overwegende dat de ingeroepen wetsbepaling luidt als volgt: « Al wie geen houder is van een getuigsschrift waaruit blijkt dat hij met vrucht de eerste » drie jaren van het secundair onderwijs heeft gevolgd, » hetzij in een middelbaar-onderwijsinrichting, hetzij in » een technische school, hetzij gedeeltelijk in een » middelbaar-onderwijs-inrichting en gedeeltelijk in een » technische school, kan een gelijkwaardig getuigsschrift » bekomen, mits hij slaagt in een examen af te leggen » voor een door de regering samengestelde commissie. » Om tot dit examen te worden toegelaten moeten de » kandidaten de leeftijd van 14 jaar hebben bereikt op » 31 december van het aan de zittijd voorafgaand jaar. » De Koning bepaalt welke vakken het examen- » programma omvat en stelt het peil der vereiste kennis » vast. Hij regelt de samenstelling en de werkwijze van »

» de examencommissie. De leden van deze commissie » worden gekozen uit de leraars van het middelbaar » onderwijs en van de technische scholen, derwijze dat » het door de openbare besturen en het door private » personen tot stand gebrachte onderwijs een gelijk » aantal vertegenwoordigers tellen. De voorzitter wordt » gekozen buiten het onderwijzend personeel. »;

Overwegende dat eerderevermeld artikel 13bis niet voorschrijft dat de belanghebbenden de hogere cyclus in het middelbaar onderwijs niet mogen aanvatten alvorens zij geslaagd zijn voor het bedoeld examen, doch als enige voorwaarde stelt dat zij de leeftijd van 14 jaar hebben bereikt op 31 december van het aan de zitting voorafgaande jaar; dat het koninklijk besluit van 30 mei 1958, genomen ter uitvoering van die wetsbepaling de bewoordingen daarvan letterlijk overneemt en, hierin verschillend van het koninklijk besluit van 28 mei 1958, houdende, ter uitvoering van dezelfde wetsbepaling, de regelen inzake overgang van het lager secundair technisch onderwijs naar het middelbaar onderwijs, dat zodanige voorwaarden verbindt aan het afleggen van het aldaar bedoelde heroriëntatieëxamen, evenmin voorschrijft dat het examen van lagere secundaire studiën moet plaats hebben vóór de inschrijving in de hogere cyclus van het middelbaar onderwijs;

Overwegende dat de tegenpartij weliswaar laat gelden dat uit artikel 5, § 1, van de gecoördineerde wetten moet worden afgeleid dat elke leerling van het middelbaar onderwijs verplicht is « de zes studie jaren van het middelbaar onderwijs achtereenvolgens en met vrucht te doorlopen om aanspraak te kunnen maken op een gehomologeerd getuigenschrift »; dat zij betoogt dat artikel 13bis geen afbreuk doet aan deze draagwijdte van artikel 5, § 1, doordat het eerst vernoemde artikel voorschrijft dat het getuigenschrift afgeleverd bij toepassing van zijn bepalingen gelijkwaardig is aan het getuigenschrift waaruit blijkt dat de belanghebbende met vrucht de eerste drie jaren van het onderwijs heeft gevolgd; dat volgens haar de gelijkwaardigheid van het bedoelde getuigenschrift betekent dat « de klassen waarop het slaat gevolgd worden door de drie klassen van het middelbaar onderwijs van de hogere graad om samen een regelmatige cyclus te vormen, zoals opgelegd door de wet »;

Overwegende dat uit artikel 5, § 1, van de gecoördineerde wetten noch uit de wet van 12 maart 1958, noch uit het uitvoeringsbesluit van 30 mei 1958 met zekerheid kan worden afgeleid dat de belanghebbende het examen van lagere secundaire studiën niet mag afleggen nadat hij reeds de studiën van de hogere cyclus van het middelbaar onderwijs heeft begonnen; dat het middel gegrond is;

Besluit :

Artikel 1 : De beslissing d.d. 22 september 1962 van de commissie voor homologatie der getuigenschriften van middelbare studiën is vernietigd.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

9e Kamer. — 23 januari 1964.

Voorzitter : M. Maréchal.

Raadsheren : M.M. Liard en Vander Haegen.

Advokaat-generaal : M. Cerckel.

Advokaten : Mrs. Mahieu, De Cock de Rameyen en Andries.

Overeenkomst met een rijschool. — Geldigheid van het beding, waarbij de rijschool van elke aansprakelijkheid wegens ongevallen tijdens de lessen ontheven is.

Men kan zich rechtsgeldig van zijn verantwoordelijkheid ontlasten, zelfs voor de zware fout van zijn aangestelde, behalve in de gevallen waarbij de wet dit verbiedt, of in geval van bedrog, of indien de uit het kontrakt ontstane verbintenis door het beding vernietigd wordt of alle nut verliest.

Een beding, waarbij de rijschool van elke aansprakelijkheid wegens ongevallen tijdens de lessen ontheven is, heeft slechts tot doel de met het paardrijden onvermijdelijk verbonden risico's door de sportbeoefenaars zelf te laten dragen; een dergelijk beding laat het voorwerp en het nut van het kontrakt, nl. het aanleren van de rijkunst, onaangetaast.

N.V. « The Country Riders » t./ De Sadeleer.

Gezien in regelmatige uitgifte het vonnis der rechtbank van eerste aanleg te Brussel d.d. 10 februari 1961, aan pleitbezorger betekend op 16 maart 1961 en waar tegen, op 23 mei 1961, een naar vorm en tijd regelmatig beroep werd aangetekend;

Aangezien de oorspronkelijke vordering door huidige geïntimeerde ingesteld strekt tot vergoeding der schade door hem en zijn minderjarige dochter opgelopen ten gevolge van een ongeval haar op 15 februari 1959 (in werkelijkheid op 14 februari 1959) overkomen bij het aanleren van de rijkunst in de rijschool door appellante uitgebaat;

Aangezien vaststaat dat het tienjarig meisje van geïntimeerde met enkele andere kinderen in de manege te paard reed, onder de leiding en het toezicht van een aangestelde van appellante, toen de dieren op zeker ogenblik verschrokken en zenuwachtig werden, tengevolge waarvan het meisje ten gronde viel en verwondingen opliep;

Aangezien appellante zich beroept op een ontlastingsbeding luidend als volgt « The Country Riders S.A. décline toute responsabilité en cas d'accident survenu au cours des leçons »;

Aangezien door geïntimeerde tevergeefs wordt aangevoerd dat hij in bedoelde ontlasting niet toegestemd zou hebben, daar vermelde clause op doeltreffende wijze in de instellingen der rijschool aangeplakt was, tevens op de abonnementsboekjes gedrukt stond en overigens door geïntimeerde zelf op 15 november 1958 ondertekend werd;

Aangezien men zich rechtsgeldig van zijn verantwoordelijkheid mag ontlasten, zelfs voor de zware fout door zijn aangestelde begaan, behalve in de uitzonderlijke gevallen waar de wet zulks verbiedt, in geval van bedrog of indien de verbintenis die uit het kontrakt gesproten is door de ontlastingsclause vernietigd wordt of alle nut verliest;

Aangezien geen enkele dezer voorwaarden ter zake verwezenlijkt is en door de eerste rechter verkeerdelijk

werd overwogen dat bewuste ontlastingsclausule waardeeloos zou zijn omdat ze het voorwerp zelf van het kontrakt zou vernietigen of de overeenkomst van alle nuttigheid zou beroven;

Aangezien het paardrijden en meer nog het aanleren van de rijkunst een evident risico behelst, waaronder het van het paard afvallen, dat zeker niet als uitzonderlijk en onvoorzienbaar dient beschouwd te worden, vooral wanneer het dier door een tienjarig kind wordt bestegen;

Aangezien zeker niet van de onderrichter verwacht mag worden dat hij aan beginners de rijkunst zou aanleren zonder dat dezen ooit van hun paard zouden vallen en zich hierbij gebeurlijk zouden kwetsen;

Aangezien kwestieuze ontlastingsclausule slechts voor doel heeft de van het paardrijden onafscheidelijke risico's door de sportbeoefenaars zelf te laten dragen en ongedeerd laat het voorwerp en het nut van het kontrakt namelijk het aanleren van de rijkunst;

Aangezien appellante derhalve wat het litigieus ongeval betreft, geldig de ontlastingsclausule mag inroepen;

Aangezien de feiten waarvan het bewijs in eerste aanleg door geïntimeerde aangeboden werd en door de eerste rechter toegelaten, noch dienend noch afdoend voorkomen, daar aan de hand van het vooroverwogene bewuste feiten inderdaad niet van aard zouden zijn om in hoofde van appellante enige aansprakelijkheid te doen rijzen;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935;

Gehoord ter openbare zitting het eensluidend advies van de heer Advokaat-Generaal Cerckel;

Alle andere, meer omvattende of strijdige besluiten verwerpend;

Ontvangt het beroep en er recht op doende;

Bevestigt het aangevochten vonnis in zover de eerste rechter de vordering onvankelijk heeft verklaard;

Doet het voor het overige te niet;

Wijzigende desbetreffend;

Verklaart de vordering ongegrond;

Wijst geïntimeerde ervan af;

Veroordeelt geïntimeerde tot de kosten in beide gerechtsinstanties.

HOF VAN BEROEP TE GENT

4e Kamer. — 18 maart 1963.

Voorzitter : M. Van den Abeele.

Rechters : M.M. Noest en De Preter.

Advokaat-generaal : M. De Geest

Advokaten : Mrs. Demeester, Pilate en Van de Voorde.

Schade en schadeloosstelling. — Aanspraak van het slachtoffer van een verkeersongeval, ondanks zijn werkonbekwaamheid op vergoeding voor de gebruiksderving van zijn voertuig.

De werkonbekwaamheid van het slachtoffer van een verkeersongeval staat niet in de weg voor zijn aanspraak op vergoeding voor de gebruiksderving van zijn voertuig; hij kan immers het gebruik van zijn voertuig aan anderen afstaan.

O.M., Vandewalle e.a. t./ Fiers.

Overwegende dat het beroep van Fiers tijdig en regelmatig werd ingesteld; dat het incidenteel beroep van de B.P. Vandewalle eveneens ontvankelijk is;

Overwegende dat de verweerder ten onrechte voorhoudt dat een deel van de verantwoordelijkheid dient ten laste gelegd van de B.P. Vandewalle;

Overwegende inderdaad dat, waar de bromfietser Fiers heeft moeten toegeven dat hij niet uiterst rechts reed en de door Vandewalle bestuurde scooter zelfs niet opgemerkt had, er naar het oordeel van het Hof, voldoende gronden zijn om aan te nemen dat het relaas van Vandewalle nopens de omstandigheden, in dewelke het ongeval zich voordeed, met de werkelijkheid overeenstemt;

Overwegende dat Vandewalle bevestigd heeft dat hij met zijn scooter uiterst rechts reed en dat hij er toe genoopt werd naar links uit te wijken om een aanrijding te vermijden met het voertuig van Fiers, dat rechts op hem afgereden kwam; dat het aldus niet bewezen voorkomt dat Vandewalle enige onvoorzichtigheid zou begaan hebben;

Overwegende dat de verweerder uitsluitend verantwoordelijk is voor de schadelijke gevolgen van het ongeval;

Overwegende dat de aan de B.P. Christelijke Mutualiteiten verleende vergoeding rechtmatig voorkomt;

Overwegende, wat de burgerlijke partij Vandewalle betreft, dat de eerste rechter ten onrechte de vordering van 500 F voor gebruiksderving van de moto afwees, vermits, ondanks de werkonbekwaamheid van de burgerlijke partij, deze het gebruik van het voertuig aan andere personen had kunnen afstaan;

Overwegende bovendien dat het behoort de toegekende provisie op 10.000 F te brengen, zulks met inachtneming van het voor het Hof nedergelegde attest;

Overwegende anderzijds dat de eerste rechter terecht een deskundig onderzoek heeft bevolen;

Overwegende derhalve dat aan B.P. Vandewalle voortsom de volgende bedragen toe te kennen zijn :

1. vaste schade, onder voorbehoud van kliniek en geneeskundige kosten : $3520 + 500 = 4020$ F;
2. Provisionele vergoeding wegens inkomstenverlies en morele schade 10.000 F;

Om deze redenen,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935, 211 W.B.S.V. alle wetsbepalingen door de Voorzitter op deze terechtzitting aangeduid;

Het Hof, wijzende op tegenspraak;

Ontvangt de beroepen en erover beslissend;

Bevestigt het bestreden vonnis, wat de aangevochten beschikkingen betreft, mits deze wijzigingen;

1. dat de aan de B.P. Vandewalle ten titel van definitieve schadevergoeding toegekende hoofdsom gebracht is op 4.020 F;

2. dat de provisionele hoofdsom gebracht wordt op 10.000 F.

Verwijst de verweerder in de kosten van beroep gevallen aan de zijde van de burgerlijke partijen;

Wijst de zaak terug naar de eerste rechter voor verdere behandeling der burgerlijke belangen.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

CORRECTIONELE RECHTBANK HASSELT

4e Kamer. — 18 december 1963.

Voorzitter: M. Pexsters, alleenrechtsprekend rechter.
O.M.: M. Lenders.
Advokaten: Mrs. Gruyters en Vos.

Verzet op verstek. — Dagvaarding in het verzetsgeding door de verzetdoende van een medebetichte in zijn hoedanigheid van burgerlijke partij gesteld tegen de verzetdoende in het eerste geding. — Stelling van burgerlijke partij door de verzetdoende tegen deze medebetichte op verzet. — Niet ontvankelijkheid van deze stelling.

Is niet ontvankelijk de stelling van burgerlijke partij van de verzetdoende tegen een medebetichte dan wanneer deze tegensprekelijk werd gevonnisd in het eerste geding waar hij zich tegen de verzetdoende burgerlijke partij stelde.

Ten opzichte van deze medebetichte die enkel als burgerlijke partij door de verzetdoende werd gedagvaard kan deze laatste enkel de wijziging vragen van de schadevergoedingen tegen hem in het eerste geding uitgesproken.

O.M. t./ Vaes.

Overwegende dat het verzet tijdig en regelmatig is zo ten opzichte van het Openbaar Ministerie als van de burgerlijke partij, Vaes René voornoemd;

Overwegende dat de feiten ten laste gelegd van de verzetdoende bewezen zijn gebleven door het nieuw ter zitting gedane onderzoek;

Overwegende dat op burgerrechtelijk gebied de beschikkingen van het vonnis waartegen verzet tegen de verzetdoende dienen te worden weerhouden;

Overwegende dat ter zitting van 20.11.1963 Mter. Gruyters advocaat te Hasselt zich burgerlijke partij stelde tegen Vaes René Jozef, werkman, geboren te Linkhout, de 3.3.1930, wonende te Zelem, Statiestraat 25, namens de verzetdoende

Vaes Ludovicus, voornoemd, tegenwoordig ter zitting, en een schadevergoeding van 685 F met de inkomsten en de kosten vorderde; dat de ontvankelijkheid van deze eis wordt betwist;

Overwegende dat het ontvankelijk verzet voor gevolg heeft dat ten opzichte van de verzetdoende het vonnis waartegen verzet vervalt en voor hem het geding tegensprekelijk hernomen wordt althans op strafrechtelijk gebied voor wat het Openbaar Ministerie betreft en op burgerrechtelijk gebied voor zover de burgerlijke partijen door de verzetdoende werden opgeroepen;

Overwegende dat echter het onderzoek ingesteld ter zitting van het verstekgeding, onaangetast blijft en voor de betichten die tegensprekelijk werden berecht het vonnis in eerste aanleg gewezen in deze aanleg vaststaat;

Overwegende dat het geding ten opzichte van Vaes René als betichte bij tegensprekelijk vonnis in eerste aanleg werd uitgemaakt; dat hij thans niet meer als betichte verschijnt en enkel in het exploit van verzet als burgerlijke partij werd opgeroepen om de veroordelingen door de verzetdoende partij opgelopen te horen wijzigen;

Overwegende dat indien door het verzet de debatten worden heropend dit enkel voor doel heeft het tegen de verzetdoende partij uitgesproken vonnis bij

verstek tegensprekelijk te kunnen maken en haar toe te laten zich te verdedigen ten gronde;

Overwegende dat wanneer tegen de verzetdoende, als betichte gedagvaard in het eerste geding, de benadeelde partij, die zich in dit geding niet stelde als burgerlijke partij, dit nog kan doen, en voor de eerste maal in het verzetsgeding (Nr. 156 Manuel de la Partie Civile door Van Roye) in het betrokken geding Vaes Ludovicus zich niet meer als burgerlijke partij kan stellen tegen Vaes René, die enkel als burgerlijke partij in het verzetsgeding dagvaardde om de burgerlijke eis door Vaes René ingesteld onontvankelijk minstens «ongegrond» te horen verklaren;

Gezien de hiernavolgende artikelen door de Heer Voorzitter ter zitting aangeduid: K.B. 28.12.1950 art. 1382 BWB. Wetboek van Rechtspleging in strafzaken art. 194, 187, 188.

Art. 1 Wet 5 maart 1952;

Wetboek van strafrecht art. 40, 50, 44, 45, 398, 399.

Wet van 15 juni 1935 art. 2, 14, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 41;

Om deze beweegredenen:

De rechtbank, statuerende op tegenspraak, ontvangt het verzet en opnieuw rechtdoende, verklaart verzetdoende Vaes Ludovicus, voornoemd, schuldig aan het feit hem in de dagvaarding ten laste gelegd;

Dienvolgens veroordeelt hem tot een geldboete van tweehonderd franken, gebracht op vier duizend franken, subsidiair een maand gevangenzitting;

Veroordeelt de verzetdoende tot 1/5de der kosten van het eerste geding berekend in het geheel op de som van driehonderd en vijf franken en tot de kosten van het verzetsgeding berekend op de som van 528 franken (vijfhonderd acht en twintig franken);

En uitspraak doende op burgerlijkrechtelijk gebied;

Verklaart de eis der burgerlijke partij Vaes René, ontvankelijk en gegrond zoals in het eerste vonnis is gezegd;

Dienvolgens veroordeelt verzetdoende Vaes Ludovicus, voornoemd, solidair met tweede en derde betichte: Vaes Theophiel Jozef en Vaes Gerard Emiel, te betalen ten titel van schadevergoeding aan de burgerlijke partij Vaes René, voornoemd, de som van: 1.163,50 franken (duizend honderd drie en zestig franken 50 cmen) vermeerderd met de vergoedende interesten vanaf 23.4.1962 tot 18.9.1963 en van dan af de gerechtelijke interesten en de kosten van stelling;

Verklaart de eis van de burgerlijke partij Vaes Ludovicus, voornoemd, onontvankelijk en veroordeelt deze burgerlijke partij tot de kosten harer stelling;

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE GENT

3e Kamer. — 6 februari 1964.

Voorzitter : M. L. Aelterman.

Rechters : MM. d'Udekorn d'Acoz en A. Reyniers.

Referendaris : M. A. Van Hauwermeiren.

Advocaten : Mrs. J. Vanderstegen en Standaert.

Overligdagen. —

1. Vermelding «per weather working day» of «weather permitting» geval van overmacht : regen.
2. «Saturdays afternoon excepted» — geval van overmacht bij volstreckte onmogelijkheid de zaterdagmiddag te lossen.
3. Verhalen van het schip op bevel van de havenkapitein.
4. Onbruikbaarheid der winches — chomage (idle time) ten laste van de rederij.

1. *Aanhoudende regen kan voor het laden en lossen van sommige goederen als geval van overmacht aangezien worden.*
2. *Er bestaat slechts geval van overmacht indien het in de haven volstrekt onmogelijk is te laden of te lossen de zaterdagmiddag.*
3. *Wanneer er één lossingsplaats voorzien is in de charter-partij is het opnieuw verhalen van het schip naar een tweede losplaats niet ten laste van de rederij.*
4. *«Idle time» chomage van het werkvolk tengevolge van ongeschiktheid der winches : is ten laste van de rederij indien er bedongen was dat deze winches bij het lossen zouden gebruikt worden.*

Ove Skou t/ Van Hoorelbeke.

Overwegende dat de vordering voor doel heeft de verweerster N.V. Van Hoorebeke & Zonen te doen veroordelen tot het betalen van de tegenwaarde in Belgische frank van £ 195.7.6 meer de gerechtelijke interesten en de kosten, bedrag door de eiseres Rederij Ove Skou gevorderd ten titel van overligdagen, hetzij : £ 216.17.6 min de som van welke de N.V. Van Hoorebeke ten titel van overligdagen erkende schuldig te zijn en betaald heeft £ 21.10.0 (£ 216.17.06 — £ 21.10.0 = £ 195.7.6)), som die in de geschriften ook uitgedrukt wordt als overeenstemmend met 27.274 Belgische frank;

Overwegende dat dit verschil voortkomt van wat volgt:

1. De Rederij Ove Skou rekent ten onrechte als losdag de 26.7.1962;

De kapitein echter heeft een «statement of facts» ondertekend waarin vermeld staat : «on the 26.7.1962 — no work owing rain» wat dus betekent dat er op 26.7.1962 niet kon gewerkt worden ten gevolge van aanhoudende regen;

— en in de charter partij wordt er vermeld dat de lossingstermijn gerekend wordt «per weather working day»; deze uitdrukking staat gelijk met de uitdrukking «weather permitting» (zie Smeesters en Winkelmolen nr. 512);

Overwegende dat de ligdagen kunnen onderbroken worden door een geval van overmacht (zie Smeesters nr. 510);

Overwegende dat er door de rechtsleer aangenomen wordt dat aanhoudende regen een geval van overmacht is indien de lossing volledig onmogelijk is, gezien de aard van de goederen (zie Smeesters nr. 511; Gent 18.6.1924, Jur. Antwerpen 1926, blz. 147);

Overwegende dat het in zake ging om gezaagd hout,

dat moeilijk kon gelost worden indien het een ganse dag door regent;

Overwegende dat er dus van de rekening van de rederij dient afgetrokken : 1 dag (26.7.62) à £ 65.5.4;

2. Overwegende dat de rederij als twee ganse overligdagen aanrekent : saturday 28.7.1962 en saturday 4.8.1962;

Overwegende dat volgens de gebruiken der haven van Gent de zaterdag slechts «a half working day» zou zijn;

Overwegende dat de rederij laat opmerken dat de lijnen 229/230 van de Charter partij geschrapt zijn, namelijk «saturdays afternoon — shall be excepted» en dat aldus volgen lijn 223 enkel de zondagen en feestdagen niet moeten medegerekend worden : «sundays and holidays excepted»;

Overwegende echter dat de verweerster niet steunt op de charter-party om te beweren dat de halve zaterdagen niet mogen medegerekend worden, maar wel op een geval van overmacht : dat is : de plaatselijke gebruiken en de plaatselijke wetten (zie Smeesters nr. 492) die gevallen van overmacht zijn voor de bestemming (H.R. Antwerpen 17.10.1955, J.P.A. 1956, blz. 343 : ... La loi et les usages du port de déchargement ou de chargement s'appliquent aux formalités relatives à la charge et à la décharge aux jours de planche et aux surestaries»; zie ook J.P.A. 51, blz. 161);

Overwegende dat volgens een attest dd. 4.9.1963 van de kapitein van de haven Orland, de gewone werkuren in de haven van Gent zijn : «on saturdays from 8 tot 13 h»;

Overwegende dat deze verklaring echter niet duidelijk zegt of het onmogelijk is te lossen de zaterdagmiddag in de haven van Gent: dat slechts ingeval van *volstreckte onmogelijkheid* er geval van overmacht zou bestaan; dat de eiseres verklaart dat het wél mogelijk is de zaterdagmiddag te lossen;

Overwegende dat, indien het bewezen was dat de volstreckte onmogelijkheid bestaat, er nog van de rekening van de eiseres zou moeten afgetrokken worden : £ 65.5.4;

Overwegende echter dat, in de haven van Gent, er wél mogelijkheid bestaat te lossen in «overtime» van 13 tot 15 u., mits 50 % bijslag (supplement) en na 17 u. tot de maandagmorgen 8 u., mits 100 % bijslag; er bestaat dus *geen* geval van overmacht, t.t.z. geen «*volstreckte*» onmogelijkheid te lossen; zodat de charter-partij moest geëerbiedigd worden : de twee halve zaterdagen moeten medetellen en de bovengemelde £ 65.5.4 moeten *niet* afgetrokken worden van de rekening van de rederij;

Overwegende echter dat, vermits er aangenomen wordt dat de dinsdag 26.7.1962 geen werkdag was (regen) de berekening van de overligdagen geheel moet gewijzigd worden;

dat de rederij ook de zondag 5 augustus 1962 als overligdag telde; dat zij er geen recht op had, want de toegekende lostijd eindigde op maandag, 6 augustus om 0.45 uur;

Overwegende dat op die wijze er slechts 39.15 uur voor overligdagen mag toegekend worden, wat bedraagt aan £ 65.5.4 per dag : £ 106.14.9, waarop reeds betaald : £ 21.10.0, blijft te betalen : £ 85.04.9;

3. Overwegende dat naar aanleiding van dezelfde reis van het schip volgende kosten werden betaald door de agent van het schip, de N.V. De Baerdemaecker; — «Idle time» op 31.7.1962 6.270 F

— «verhalen van het schip» op 31.6.1962 5.345 F

Overwegende dat de N.V. Ove Skou die kisten wil doen betalen door de bestemming N.V. Van Hoorebeke & Zoon;

Overwegende dat de N.V. De Baerdemaecker die som-

men op 1 oktober 1962 van Van Hoorebeke heeft gevorderd; dat deze firma vraagt dat er zou gezegd worden dat deze sommen ten laste zijn van Ove Skou;

Dat zij die sommen terugvordert bij tegeneis

(N.B. vergissing in de cijfers der besluiten in fine: «chomage» moet zijn: 6.270 F volgens de uitleggingen in de besluiten, blz. 3 en «verhalen» 5.345 F.)

Overwegende dat de chomage wél veroorzaakt werd door het feit dat de «winches» niet in orde waren; zie de verklaring van de kapitein: «discharging impossible from 13.30 hrs till 14.00 hrs owing to winches not in order to function»;

Overwegende weliswaar dat de charter-party voorziet (lijn 226): «free of expenses to the vessel»; doch lijn 231: «winches are to be in good working order» en dat er niet betwist wordt dat het schip de winches moest laten gebruiken;

Overwegende dat de rederij Ove Skou dus verantwoordelijk is voor het chomage-geld der dockers die niet hebben kunnen werken doordat de heftuigen van het schip niet bruikbaar waren;

Overwegende dat de eiseres dus dient veroordeeld tot het betalen van die som, hetzij 6.270 F;

4. Overwegende dat volgens de verweerster, eiseres op tegeneis, op 31.7.1962 de havenkapitein bevolen heeft het schip te verhalen van kaai 29 naar Langerbrugge;

Overwegende dat de rederij Ove Skou beweert dat het schip op haar kosten enkel tot de eerste losplaats moest gebracht worden, en dat het verhalen naar een tweede losplaats voor rekening van de bestemming moet blijven; lijn 29 van de charter-party: «thence to such dock as may be ordered by charterers»;

Overwegende dat de eiseres op tegeneis voorhoudt dat het schip moest verhaald worden niet op vraag van de bestemming, maar op vraag van de havenkapitein, en dat die kosten dus niet voor rekening van de firma Van Hoorebeke kunnen komen;

Overwegende dat de havenkapitein een attest afgeleverd heeft op 31.8.1962;

Overwegende dat de charter-party slechts één lossingsplaats voorziet; dat het verhalen naar een tweede lossingsplaats, al ware het op bevel van de havenkapitein, niet ten laste komt van de rederij;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Alle meerdere en tegenstrijdige besluiten verwerpende;

Zegt voor recht dat de rekening van de rederij £ 85.04.9 bedragen moet, en veroordeelt dienvolgens de verweerster tot het betalen aan de eiseres van de tegenwaarde in Belgische frank op de hoogste koers op de dag der betaling van £ 85.04.9 meer de gerechtelijke intresten;

Veroordeelt N.V. Ove Skou tot het betalen aan verweerster N.V. Van Hoorebeke & Zoon van 6.270 F voor «chomage» meer de gerechtelijke intresten;

Wijst het overige van de vordering en van de tegeneis af als zijnde *ongegegrond*;

Veroordeelt verweerster tot 1/2 der kosten van het geding, in totaal voorlopig begroot op 960 frank, registratie- en expeditierechten niet inbegrepen;

Laat 1/2 ten laste van de eiseres;

Verklaart dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad spijs elk verhaal en zonder borg.

BOEKBESPREKING

J. Herreman. — De vreemdelingenreglementering. — Uitgeverij voor Gemeenteadministratie, Heule. — 258 blz.

In de handige serie losbladige uitgaven, verzorgd door de Uitgeverij voor Gemeenteadministratie te Heule, heeft de Heer J. Herreman, afdelingschef bij het Ministerie van Justitie, een werk uitgegeven betreffende de reglementering op de vreemdelingen. Het belang van dergelijk werk blijkt reeds ten volle uit het feit dat er in België niet minder dan 400.000 vreemdelingen leven, terwijl er daarnaast nog een groot aantal tijdelijk in het land verblijven. De wetgeving en reglementering betreffende de toestand van de vreemdelingen is daarbij in de laatste jaren zeer uitgebreid geworden en meerdere internationale overeenkomsten werden over dit onderwerp afgesloten.

Het was dan ook ten zeerste gewenst dat van heel deze reglementering een synthese zou samengesteld worden, met alle vereiste documentatie.

Het boek van de Heer Herreman beantwoordt hieraan ten volle.

Hij behandelt achtereenvolgens de binnenkomsttoelating, de beroepsbedrijvigheid, de veiligheidsmaatregelen, de verblijfsbelastingen en de plichten van de gemeentebesturen. De uiteenzetting is eenvoudig, klaar en duidelijk en de verwijzingen naar de administratieve onderrichtingen overvloedig.

In een tweede gedeelte worden alle officiële teksten gedrukt die van belang zijn, terwijl in een laatste afdeling de modellen voorkomen van al de administratieve stukken betreffende de vreemdelingen.

De losbladige uitgave laat toe het boek met nieuwe gegevens aan te vullen, zodat het een blijvend karakter verkrijgt. Het zal uitstekend de weg wijzen aan elkeen die een probleem betreffende de vreemdelingen te bestuderen heeft.

A. Colens. — Le contrat d'emploi. 3e uitgave. Huis Ferdinand Larcier, Brussel. 1964. 326 blz.

Dat het werkje van Mr. Antoine Colens der balie van Brussel betreffende het bediendencontract reeds een derde uitgave beleefde is het beste bewijs van zijn grote waarde en zijn praktisch nut.

De vorige uitgaven zijn thans gesynchroniseerd geworden met de bepalingen der wet van 10 december 1962 en het boek bevat ook een studie van de wet van 3 juli 1963 betreffende de toestand der handelsverteenwoordigers. Aldus is al wat de bediendenovereenkomst betreft gemakkelijk in één enkel werk te vinden.

Reeds vroeger hebben wij in dit tijdschrift de verdiensten van de vorige uitgaven van dit werk doen uitschijnen en de nadruk gelegd op zijn bijzondere bevattelijkheid en op de uitgebreide documentatie die er in voorkomt.

In deze nieuwe uitgave is de rechtspraak volledig op de hoogte gebracht van de tegenwoordige toestand.

Het lijdt geen twijfel dat deze derde uitgave niet de laatste zal zijn van dit zo onontbeerlijk boek.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der Balie bij het Hof van Beroep te Gent.

Voordracht H. Sabbe over Opsomer.

In de ons welwillend ter beschikking gestelde voordrachtzaal van de Rijkshogere Technische en Handelsschool had onze Conferentie op 24 februari 1964 de Heer Herman Sabbe, Procureur des Konings te Antwerpen, te gast met een voordracht met kleurdiapositieven over de schilder baron Isidoor Opsomer.

Wij kenden reeds het artistieke en gezond-romantische temperament en talent van de voordrachtgever, én zijn belangstelling voor algemeen-kulturele werkelijkheden, o.m. uit zijn hooggestemde rede ter gelegenheid van de viering van het 25-jarig bestaan van het Rechtskundig Weekblad. De voorzitter van de Conferentie heeft trouwens gewezen op de betekenis van de naam en de familie Sabbe, kunstenaars en juristen, in het kulturele leven van Zuid-Nederland.

Wat ons echter aangenaam verraste, was dat de geachte voordrachtgever de middelen van de moderne techniek aanwendde ter verwezenlijking van zijn bedoeling: het kunstwerk en de kunstenaar op indringende wijze nader tot ons te brengen.

En zo mochten wij het beleven dat de stem van de voordrachtgever ons uit het half duister tegemoet kwam van de magnetofoonband: gekristalliseerde inspiratie, de voorgestelde kleurdiast-schilderijen beschrijvend, situerend, commentariërend, bezingend... En het geheel omlijst met aangepaste klaviermuziek.

En wat de inhoud betreft: is de introductie bij de mens Opsomer een bijzonder sympathieke aangelegenheid, de kennismaking met zijn werk is, door haar volledigheid en technische volmaaktheid, én door de kracht van het werk zelf, een welhaast enige belevenis. De voordrachtgever volgt de ontwikkeling van de schilder: zijn eerste academische stappen, zijn eerste Lierse periode, met landschappen en stadsgezichten van Lier, zijn verblijf in Nederland en kennismaking met resp. beïnvloeding door Breitner, de vereenvoudiging en verdieping van zijn landschappen, zijn terugkeer na de oorlog 1914-1918, vestiging te Antwerpen (met het afscheid van Lier in een laatste syntetisch gezicht op de Netestad), zijn aanloop als portretschilder, en de periode van de grote portretten: de intelligente Huysmansfiguren, de goede vriend Felix Timmermans, het met innige aandacht geschilderde kleindochtertje, een menselijke koning Albert, de soms wat koele maar steeds scherp geobserveerde portretten van hooggeplaatsten; en, het mooiste wellicht, de onbarmhartig-tragische portretten van de oude Jules Destrée: eerlijk waargenomen en getekend, het schrijnende beeld van wat de grote Destrée geworden was. Dan nog de latere landschappen, een reeks stillevenen, niet altijd even hoog van inspiratie wellicht, noch even origineel van compositie (Quandoque bonus dormitat Homerus! Ook in dat opzicht gaf de serie een merkwaardig volledig beeld van Opsomers werk), doch ambachtelijk steeds af, en met talrijke prachtige doeken.

En danweer de schilder zelf, in beeld, en hemzelf aan het woord, zijn zonnige persoonlijkheid verspreidend zijn adellijke wapenspreuk: en zomeren zal't!

Dat alles werd ons in optimale voorwaarden getoond: in de huiskamer van de schilder konden wij ons zó aanwezig wanen, en de kwaliteit van de vertoonde kleurdiapositieven kan maar door de originele schilderijen

zelf worden overtroffen, — terwijl de bewogenheid van de voordrachtgever niemand onverschillig kon laten.

Een aandachtig publiek, waaronder de Heer Eerste Voorzitter vn het Hof van Beroep, de Heer Procureur des Konings en de Heer Referendaris Frans Sabbe, en talrijke magistraten en confraters dankte de voordrachtgever hartelijk. Tot weerziens, Mijnheer de Procureur!

F.B.

Conferentie van de Jonge Balie te Tongeren

Voordracht van Mter M.J.M. Tripels, advocaat te Maastricht over «Nederlands strafrecht»

De Conferentie van de Jonge Balie te Tongeren mocht zich op 21 februari i.l. in een meer dan gewone belangstelling verheugen. In de zaal van het Provinciaal Gallo-Romeins Museum begroette het bestuur de Voorzitters der Rechtbanken van eerste aanleg te Tongeren en Hasselt, de heren L. Driessen en A. Kranzen, die vergezeld waren van talrijke magistraten uit beide arrondissementen. Een twintigtal Nederlandse «confrères» van de balie te Maastricht waren zo solidair geweest de spreker te vergezellen, terwijl de Tongerse balie practisch voltallig aanwezig was. De balie van Hasselt liet zich vertegenwoordigen door haar stafhouder Mter Derks en de voorzitter van de Hasseltse Conferentie, Mter De Vleeschauwer.

Meester Emile Jageneau, voorzitter van de Jonge Balie, wees er in zijn inleidend woord op hoe op deze dag de eerste werkelijke ontmoeting plaats had tussen de balies van Tongeren en Maastricht, steden die op nauwelijks 20 km van elkaar verwijderd zijn. Hij stipte aan hoe de ontwikkeling van het grensverkeer met de onvermijdelijke auto-ongevallen van Belgen in Nederland en omgekeerd, de Belgische advocaat meer en meer confronteren met de Nederlandse gerechtelijke realiteit. Aan beide zijden van de landsgrens ondervindt men dan hoezeer die nationale instellingen van elkaar verschillen... en hoe wenselijk het ware ze te confronteren. Langs Mter Maesen van de Tongerse balie en zijn confrater Ballieux van Maastricht, kon deze heuglijke Noord-Zuidverbinding gerealiseerd worden.

Vervolgens stelde hij de «illustere» spreker voor, Meester M.J.M. Tripels, advocaat en procureur te Maastricht, die met ere de vijfde achtereenvolgende generatie Tripels vertegenwoordigt in de advocatuur. Het ware onjuist van hierbij te gewagen van Nederlandse advocatuur: de grootvader van de spreker — wij schrijven anno 1880 — was, alhoewel kantoorhoudend in Maastricht, uitsluitend Belgisch advocaat en tevens hoogleraar aan de Universiteit te Luik. De vader van de conférencier doceerde in de rechten in België en Nederland en was tegelijkertijd Belgisch en Nederlands advocaat. Wanneer door de Belgische wet van 25 oktober 1919 de uitoefening van het advocatenberoep uitsluitend voorbehouden werd aan de juristen van Belgische nationaliteit, werd tevens een uitzondering gemaakt voor Mr. Tripels. Tot aan de tweede Wereldoorlog in 1940 zou Mr. Tripels een vertrouwde verschijning zijn in de rechtbanken van Tongeren en Hasselt.

Mr. Tripels nam daarna het woord en het bleek dadelijk dat het aangekondigde onderwerp «Nederlands strafrecht» in feite heel wat uitgebreider zou opgevat worden en uitgroeien tot een algemeen panorama van

al hetgeen in Nederlands recht en rechtspleging de Belgische rechtsbeoefenaar vermag te interesseren. Aldus kon Mr. Tripels gevat antwoorden dat hij in plaats van een «illustere» spreker, hij voor zijn gehoor maar liever een «illustrenderende spreker» wilde zijn.

Na deze aandachtig aanhoorde voordracht, volgde een bespreking onder de leiding van de conférencier, die dan aan het bureau werd bijgezet door twee Maastrichtse confrères Mrs. Wijnen en Moszkowicz. Talrijke vragen werden door advocaten en magistraten gesteld, en hun discussie groeide uit tot een uiterst boeiend en levendig debat. (1).

Het was inmiddels veel later dan gewoonlijk geworden, als de Stafhouder Mr. D. Ruiters de voordrachtgever en de forumleiders dankte voor hun geslaagde interventies, de ganse zaal vol «quizmasters» voor de scherpzinnige vragen en probleemstellingen en de Maastrichtse balie voor haar sympathieke en talrijke opkomst. De heer Stafhouder drukte de hoop uit dat de Limburgers aan beide zijden van de grens nu op de ingeslagen weg van het menselijk contact zouden verder gaan. Hij voegde onmiddellijk de daad bij het woord en nodigde de beide balies uit tot een gezamenlijk avondmaal in een Tongers hotel. Dat de avond in een beste verbroederingsstemming werd voortgezet hoeft geen betoog.

(1) Voor de inhoud van de voordracht en de eropgevolgde debatten, zie in dit weekblad, het nummer der volgende week.

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie, Jrg. 1964 - nr. 1 :

Wetgeving.

Tijdschrift voor Gemeenterecht, Jrg. 1964 - nr. 2 :

Wegen. — Antwoorden op aan ons gestelde vragen : Benoemingen, Burgerlijke stand, Bouwvergunning, Goederen, Kerkhof, Onderwijs, Onderwijzend personeel, Ontvanger, Openbare Onderstand, Personeel, Politie, Secretaris, Tuchtstraffen, Begroting, Belastingen, Bossen en wouden, Onderwijs, Onteigening ten algemene nut.

Politica, Jrg. 1964 - nr. 1 :

Vranckx L., Kritische studie over de menselijke ekologie. — De Maegd H., Discriminatie en segregatie tegenover de Amerikaanse negers in de sociologische literatuur. — Meulemans E., Jacques Maritain. Bibliografische nota. — Dumon W., Sociologie in het secundair onderwijs.

Nederlands Juristenblad, Jrg. 1964 - nr. 10 :

H. E. Scheffer, Eenvormig Internationaal Kooprecht.

— A. E. Denekamp, Over geneeskundige verklaringen. — G. E. Langemeijer, Psychiatrisch-Juridisch Gezelschap. — W. S. A. N. Corte, Berust het huidige volkenrecht nog op universele grondslagen ?

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie, Jrg. 1964 - nr. 4804 :

In memoriam prof. mr. J. Drion. — W. P. Bakhoven, Het werk, waarvoor onteigend wordt (artikelen 40, 40a en 41 Onteigeningswet) (III slot). — A.A.L. Minkenhof, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Familierecht (VI, slot).

Sociaal Economische Wetgeving, Jrg. 1964 - nr. 1 :

J. Valkhoff, Nieuwe rechtspraak inzake huurbescherming. — W. R. Veldhuyzen, Het wetsontwerp tot wijziging van de betaling van het wetboek van Koophandel omtrent makelaars. — A. Mulder, Schorsing als dreigement t.a.v. collectieve prijsafspraken. — L.J. Brinkhorst, Duits recht vs. gemeenschapsrecht.

Journal des Tribunaux, Jrg. 1964 - nr. 4439 :

La Haye et Vankerckhove, La loi du 29 janvier 1964, tendant à protéger les loyers des habitations modestes.

Recueil de Jurisprudence du Droit administratif et du Conseil d'Etat, Jrg. 1963 - nr. 4 :

Ch. Huberlant, L'interprétation des dispositions de l'arrêté royal du 7 août 1939 relatives à l'avancement des agents de l'Etat de la deuxième catégorie. — Jurisprudence du Conseil d'Etat.

Recueil Dalloz, Jrg. 1964 (Parijs - nr. 10 :

R. Savatier, L'évolution du statut du fermage à l'intérieur des nouvelles structures agricoles (spécialement en fonction de la loi du 30 décembre 1963).

Revue Française de Science Politique, Jrg. 1964 (Parijs) - nr. 1 :

F. Goguel, Quelques remarques sur le problème des institutions politiques de la France. — G. Vedel, Vers le régime présidentiel ? — M. Duverger, L'éternel marais. Essai sur le centrisme français. — G. Dupeux, Le comportement des électeurs français de 1958 à 1962, d'après une enquête par sondage.

Northwestern University Law Review, Jrg. 1964 - nr. 6 :

A symposium on philosophy from law : Compromise and decision making in the resolution of controversies : Nathaniel L. Nathanson, Introduction. — F.S.C. Northrop, The Epistemology of Legal Judgments. — J. E. Coons, Approaches to Court Imposed Compromise. — The Uses of Doubt and Reason.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"